Poštnina plačana v gotovini

SLOVENSKI JADRAN

LETO I., ŠTEV. 43 | Koper, petek 24. oktobra 1952 | POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

DR. ŠALAMUN BRANKO
VIA VERZI 8
KOPER

NALOGE FRONTE v predvolilni agitaciji

Že takoj uvodoma moramo povedati, da nam ne gre samo za to, da se bodo volivci 100% udeležili volitev v občinske odbore, okrajne odbore in zbore proizvajalcev 7. decembra, ker menimo, da je to le zadnji formalni akt volivca po daljši diskusiji o nalogah in pomenu naših upravnih organov za nadaljnji razvoj demokracije in socializma. Volivci se morajo pred volivnim aktom odločiti za smer nadaljnje socialistične graditve in si že pri postavljanju kandidatov zagotoviti tak občinski odbor in take kandidate za OLO in za zbor proizvajalcev, ki bo zagotavljal izvedbo nalog in smernic volivcev, izraženih v nakazanem programu Ljudske fronte za posamezno upravno-teritorialno enoto. Ne gre samo za občutek volivca, da je njegova državljanska dolžnost in pravica, da gre na volišče, niti za zunanji izraz izvajanja volivne pravice. Gre za spoznanje in zavest volivca, da odloča, da je odgovoren in zato mora že pri postavljanju kandidatov izločiti vsiljive in socializmu nenaklonjene elemente ter postaviti na kandidatno listo ljudi, ki bodo sposobni in voljni nadalje razvijati demokratične pridobitve volivcev, ščititi interese skupnosti in posameznika ter z delom in vzgledom prispevati k utrjevanju oblasti in k izboljšanju poslovanja upravnega aparata.

Če pa si naša Fronta postavlja take cilje, potem nikakor ne smemo misliti, da je to lahka naloga. Nasprotno. To je zelo odgovorna visoko človečanska naloga naših frontnih organizacij, ki je pa vsekakor izvedljiva. Potrebna je zato najširša politična aktivizacija članov Fronte, ki se lahko izraža v diskusiji o dosedanjem delu ljudskih odborov, o uspehih in pomanjkljivostih, o bodočih nalogah občine in okraja, o socialističnih elementih, ki jih je treba razvijati in nesocialističnih, birokratskih, nečloveških, ki jih je treba preganjati, o izboljšanju poslovanja, o naprednejšem obdelovanju zemlje, o mehanizaciji in elektrifikaciji, kje in kako iskati finančna sredstva, o nadaljnjem razvoju zadrug, kako se izvajajo obveznosti posameznikov do skupnosti itd. Pa tudi in zlasti o socialističnih elementih v našem gospodarstvu, o delavskih svetih in o vlogi zbora proizvajalcev.

Tudi o uspehih in o izvršenem delu lahko govorimo. Po naših vaseh, kjer je pred desetimi leti in še manj obstajal osliček kot glavno »prevozno« sredstvo tudi za Trst, kamor so hodile pa tudi nosile naše kmečke žene pridelke, da si kupijo svečo za dom, danes v večini vasi sveti električna luč in vsaka kmetijska zadruga razpolaga s traktorji in kamioni za potrebe prevoza. Nekdaj žalostnih procesij beračev ne srečujete več po naših mestih in vaseh in za onemogle in nepreskrbljene imamo dobro opremljene domove. Da ne govorimo o kulturnih domovih, zlasti o zadružnih, o novih šolah, cestah in o vsestranskem napredku v našem okraju.

Seveda, še so nerešena in neurejena vprašanja. In prav predvolivna agitacija naj služi, da se odkrijejo in nakaže pot reševanja odprtim nalogam ljudske oblasti. Naloga Ljudske fronte (SIAU) je, da razvije široko politično dejavnost, ki ne sme biti frazerska, deklarativna, abstraktna in hvalisarska, ampak objektivna, konstruktivna, ki odraža obstoječe možnosti naših sil in pozitivne namene naše vseljudske politične organizacije — Ljudske fronte. Če smo v preteklosti rešili že nešteto nalog in v glavnem že vsa osnovna vprašanja, potem bomo tudi v bodoče ob podpori in sodelovanju mladih in starih članov Fronte brez dvoma reševali tudi nova in še nerešena, ki se bodo postavljala pred našo Fronto in ljudsko oblast.

Ob taki aktivnosti naše Fronte, zlasti mladine, bo reakciji huda predla. Že dolgo časa išče in razlišlja, zakaj bi se odločila: na volitve? S tem priznava ljudsko oblast, ki jo je vsa povojna leta negirala. Abstinirati se? Potem bo iz procenta abstinence razvidna moč in število pristašev sovražnikov ljudske oblasti in Jugoslavije. Torej kaj storiti? Najbolje, da proglasi volitve »za nelegalne« že vnaprej ne glede na udeležbo in na rezultat volitev. To je zunanja reakcija že poskušala storiti pri zadnjih volitvah in danes je na istem stališču. Vsekakor se v tem odraža nemoč zunanje reakcije in njenih agentur pri nas.

Demokratičnost volivnega zakona, ki jo zastonj iščete kjerkoli po svetu, bo brez dvoma vzpodbujala reakcijo, da bo tu in tam poskušala vriniti svojega zastopnika v organe ljudske oblasti. Potrebna je budnost članov Fronte, da o namenih reakcije takoj obvesti široko javnost in razkrije načrte demoraliziranih, klerikalnih in informbirojevskih potuhnjencev. Sovražnika ne bo težko odkrivati. Pojavljal se bo zlasti z raznimi parolami, ki jih bo prenašal iz centrale v Trstu ter jih razširjal z namenom, da desorientira naše volivce. Zato morajo vodstva naših frontnih organizacij zasledovati razne tendenciozne vesti in parole kot tudi njihove nosilce in pravočasno objektivno obveščati naše volivce in razkrivati nosilce takih sovražnih lažnjivih vesti.

In prav v teh pripravah na volitve moramo še bolj utrditi našo fronto SIAU, očistiti dvomljive elemente iz nje in pritegniti nove člane zlasti iz vrst mladine. Taka fronta bo s pravilnim delom in s polno odgovornostjo članstva novo nalogo, ki stoji pred njo: izvolitev novih občinskih in okrajnega ljudskega odbora ter zbora proizvajalcev, tudi častno izvršila.

J. Beltram

BERITE NA DRUGI STRANI POROČILA O PRIPRAVAH NA VOLITVE OKRAJNIH IN OBČINSKIH LJUDSKIH ODBOROV

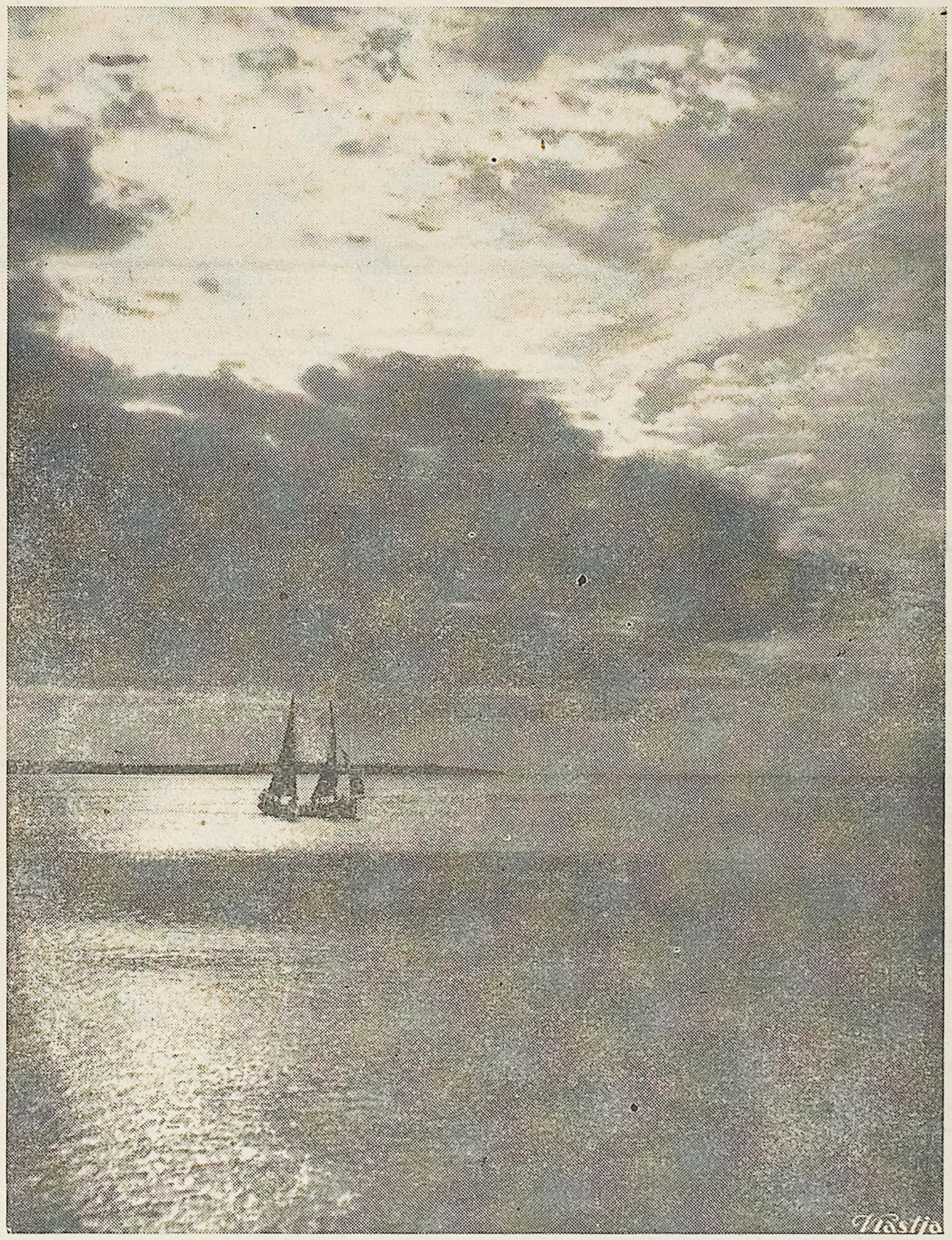

JESENSKI VEČER NA MORJU

PRED VOLITVAMI V OKRAJNE IN OBČINSKE LJUDSKE ODBORE

Bodoči OLO Sežana bo štel 55 odbornikov

- 35 odbornikov okrajnega zbora in 20 odbornikov zbora proizvajalcev

Za izvedbo vseh priprav za razpisane volitve v okrajne in občinske LO je v petek imel okrajni ljudski odbor Sežana svojo sejo, na kateri so pretresli vsa važna vprašanja za pripravo in izvedbo volitev tako v občinske LO kot v okrajni zbor in zbor proizvajalcev. Na seji je predsednik okrajnega ljudskega odbora podal obširen referat o pomenu današnjih volitev kot rezultat naše poglobljene socialistične demokracije, ki bo prišla še posebej do izraza z volitvami na dan 7. decembra, ko bo doživel krst novi zakon o volitvah in odpoklicu odbornikov ljudskih odborov. V referatu je bil obširno dokazan pomen volitev v zbor proizvajalcev, kjer bodo proizvajalci enakopravni organ z okrajnim zborom v sklopu okrajnega ljudskega odbora. Proizvajalci, ki že več kot leto časa sami opravljajo gospodarstvo, bodo sedaj o ustvarjenem višku dela potom njihovega oblastnega predstavniškega telesa-zbora proizvajalcev pri OLO tudi odločali o razdelitvi tega. Referat je odbornikom obrazložil važnejše o snovne postavke tega novega zakona, tehniko izračuna količnika gospodarskih organizacij, koliko delegatov odnosno odbornikov imajo pravico voliti.

Kot razvidno iz poročila znaša brutto produkt sežanskega okraja, ustvarjen na svojem območju 1,,305,389.000.— din, od tega pripada industriji, rudarstvu, gozdarstvu, stavbeništvu komunalni dejavnosti in prometu 745,985.000 din ali 56%, kmetijstvu 457,382.000 din ali 34%, trgovini 8,625.000 din ali 6% in obrti 6,424,000.— din ali 4%. Iz tega izračuna, bo okrajni zbor proizvajalcev štel 20 odbornikov in bodo te panoge volile po naslednjem ključu in naslednjih volilnih skupinah.

Industrija, rudarstvo, gozdarstvo, itd., 10 odbornikov; kmetijstvo 8 odbornikov, od tega državna posestva 1, KOZ 1 in splošne kmetijske zadruge 6 odbornikov. Trgovina in gostinstvo 1 odbornika in obrt 1 odbornika.

V sežanskem okraju bodo samo tri podjetja volila neposredno svoje odbornike s svojimi volilnimi enotami in sicer: kurilnica JDŽ Divača, postaja JDŽ Sežana in splošno gradbeno podjetje »Primorje« v Sežani. Vse ostale gospodarske organizacije bodo tvorile volilne enote po več podjetjih skupaj in volile svoje delegate, le-ti potem svoje odbornike. Tako bodo Tovarna pletenin Sežana in Steklena galanterija v Sežani tvorili 1 volilno enoto in volile enega odbornika, Kraški marmor Vrhovlje in obrat podjetja Ind. kraš. kamna — Ljubljana v Koprivi 1 odbornika, Obrat DES Sežana, okrajno gradbeno podjetje in rudnik »Timav« iz Vrem 1 odbornika. Postaje JDŽ Divača, Herpelje, Podgorje, Rakitovec, Vrhovlje, Krepelje, Dutovlje, Stanjel in Gor. Ležeče 1 odbornika. Državno posestvo Odolina, Rastlinjak Sežana in Kobilarna Lipica 1 odbornika.

Kmečke delovne zadruge Komen, G. Branica, Tomaj, Lokev, Gabrovica, Kubed in Podgorje 1 odbornika.

Splošne kmetijske zadruge Komen, Škrbina, Brestovica in Gornja Branica, Stanjel, Štjak, Skopo, Avber, Pliskovica, Vel. dol in Dutovlje 1 odbornika. Sežana, Vrabče, Storje, Senožeče, Lokev, Tomaj in Vrhovlje 1 odbornika. Divača, Rodik, Vreme, Povir, Barka, Matavun, Misliče, Rakitovec, Brezovica, Materija, Ocizla, Kozina, Golac, Črni kal, Rižana, Brezovica in Gračišče 1 odbornika. Podgrad, Tatre, Hrušica, Obrov, Pregarje in Slivje 1 odbornika.

Vse trgovine in gostinstvo 1 odbornika in vsa obrt 1 odbornika.

Vse te gospodarske organizacije, ki imajo po teh navedenih skupinah svojo volilno enoto bodo najprej volile v svojih organizacijah bodisi na sindikalnih sestankih ali na občnih zborih svoje delegate, delegati pa skupno po teh volilnih enotah svoje odbornike.

Seja okrajnega ljudskega odbora je sprejela sklep z določitvijo števila odbornikov okrajnega zbora proizvajalcev. Določili so število odbornikov po volilnih skupinah in volilnih enotah, ter določili datum za izvedbo teh volitev in sicer od 20. do 30. novembra z določenim datumom za vsako volilno enoto posebej. Nadalje je OLO na seji potrdil sklepe občinskih ljudskih odborov o določitvi števila odbornikov za volitve v občinske LO in število odbornikov v volilnih enotah.

Bodoči okrajni zbor bo štel 35 odbornikov z 34 volilnimi enotami in kot že preje navedeno 20 odbornikov okrajnega zbora proizvajalcev, torej skupaj bodoči OLO 55 odbornikov, medtem ko šteje začasni OLO 96 odbornikov. Manjše število odbornikov bodočega OLO bo znatno prispevalo k boljšemu sestavu in kvaliteti odbornikov prav tako pa se bodo v tem znatno zmanjšali stroški za seje.

Sedanji občinski ljudski odbori štejejo skupno 251 odbornikov, novi bodoči občinski ljudski odbori pa bodo šteli skupno 227 ali 24 odbornikov manj od dosedanjih. Dosedanja praksa občinskih ljudskih odborov je namreč pokazala, da je poslovanje z manjšim številom odbornikov lažje in bolj praktično, ne da bi kršili načelo demokratičnosti.

Za volitve v občinske LO je določeno 123 volilnih enot s 184 volišči.

Ob koncu je referent poudaril pomen sedanjih volitev za našo nadaljnjo graditev socializma pri nas in pomen teh volitev v mednarodnem merilu, saj smo prva država v zgodovini sploh, kjer proizvajalci volijo neposredno svoje oblastno predstavniško telo in odločajo direktno pri razdelitvi ustvarjenega viška dela. Še posebej je bil predočen nov demokratični volilni sistem, sistem kandidiranja potom zborov volilcev. Naloga vseh naših političnih organizacij in vseh zavednih volilcev pa bo ta, da ne bomo dopustili, da bi to široko demokracijo pri volitvah izrabili vaški mogotci in špekulanti in vsi ti reakcionarni protiljudski elementi, ki bi se hoteli vriniti v našo ljudsko oblast. Dosledno izvajanje vseh nalog in dolžnosti bo najboljša garancija za uspešno izvedbo volitev, za nadaljnjo graditev naše napredne družbe.

Janko Valentinčič

Priprave v postojnskem okraju

Po vsem postojnskem okraju se živahno pripravljajo za volitve novih občinskih ljudskih odborov in okrajni ljudski odbor. Posebno delovni kolektivi živo razpravljajo o zboru proizvajalcev kot o sredstvu upravljanja države po delovnih ljudeh.

Okrajni zbor odposlancev Postojnske bo štel 45 članov, zbor proizvajalcev pa polovico od tega — 23 in še dva dodeljena (podskupinama Državnih kmetijskih postev in kmetijskih delovnih zadrug), skupaj torej 25.

V ponedeljek je bil v sejni dvorani OLO sestanek direktorjev, predsednikov upravnih odborov in delavskih svetov, sekretarjev partijskih organizacij in predsednikov sindikalnih podružnic vseh večjih gospodarskih podjetij in tovarn, državnih posestev in kmetijskih zadrug, predstavnikov obrtnikov, gostincev in trgovcev, železničarjev in drugih.

Sestanek je vodil podpredsednik OLO in predsednik Gospodarskega sveta tov. Jelerčič. Obrazložen in obravnavan je bil pomen zbora proizvajalcev, razdelitev mandatov ter propore v odnosu na posamezne gospodarske panoge. Za merilo je bil vzet družbeni doprinos posameznih sektorjev skupnosti in tako odpade na industrijo, lokalna podjetja in promet 14 odborniških mest, na kmetijsko področje 8, na trgovino in gostinstvo 1 in na obrtnike 2.

Konferenca je razpravljala o določitvi volilnih skupin in teles, ki bodo iz svoje sredine volile odposlance v okrajni zbor proizvajalcev. Udeleženci so se seznanili z vsem potrebnim v tej zvezi, da bodo lahko v svojih podjetjih in tovarnah uspešno in pravilno izvedli volitve delegatov (na 10 volilnih upravičencev enega) za skupščino, ki bo potem volila odposlance.

V ponedeljek bo spet zasedal OLO, ki bo sprejel in potrdil še zadnje ukrepe v zvezi z volitvami v občinske ljudske odbore in okrajna zbora, posebno zbor proizvajalcev. S pripravami je treba pohiteti, ker nas le kratek čas še loči od volitev.

Brko

OKRAJNI SINDIKALNI SVET

KOPER

želi vsem sindikalnim podružnicam delovnih kolektivov in ustanov čim več delovnih uspehov v tekmovanju v počastitev VI. kongresa Komunistične partije Jugoslavije.

Šolstvo na Tržaškem

V Trstu in na Tržaškem sploh se je začelo šolsko leto v znamenju pojačane akcije italijanskih šovinistov pri pridobivanju slovenskih otrok za italijanske šole.

Že stara praksa je, da dobivajo le italijanski didaktični ravnatelji z anagrafskega urada sezname šolskih obveznikov in love na osnovi teh seznamov šolsko deco. Zdaj so šli še korak naprej. Tudi italijanski šolski vrtci dobivavjo sezname z anagrafskega urada, tako da laže speljejo slovenske otroke v italijanski otroški vrtec. Kakšna pa je vzgoja v teh vrtcih, nam je dobro znano. Že v nežnem otroku vzgajajo odpadništvo, ko mu naročajo, da mora za vrtnarico papagajsko ponavljati: »Io sono italiano.« (Italijan sem).

Poleg omenjenih metod uporabljajo italijanski šovinisti še vse drugačne: v prvi vrsti moralni in gospodarski pritisk na starše.

Kljub vsem tem mahinacijam pa so letos vpisi v 1. razred slovenskih šol številnejši kot lani, kar smo tudi predvidevali, ker so letos vpisali prvi povojni letnik. Seveda so mnogi slovenski starši 1. podlegli pritisku in vpisali svoje otroke v italijanske šole. Posebno občuten je ta pojav tam, kjer se je gospodarskemu in moralnemu pritisku pridružil še kominformistični »internacionalizem«, ki pomeni na tržaških tleh podreditev Slovencev italijanski nadvladi.

Zatev takega pojmovanja internacionalizma je postala slovenska osnovna šola v Božičih v Miljskih hribih, ki je letos prenehala obstajati, ker je usahnil dotok učencev. Taka žalostna usoda je namenjena tudi slovenski šoli pri Sv. Barbari. Pred dvemi leti je bila v tej slovenski vasi samo slovenska šola. Po prizadevanju kominformskega učitelja Micorja, ki je miljski podžupan, je bila pri Sv. Barbari ustanovljena italijanska šola, v kateri je začela raznarodovalno delo celo žena »internacinnalista« Micorja. Njeno delo gre v klasje, kajti slovenska šola je vsako leto šibkejša in se na ta račun razvija laška potujčevalnica.

Kako daleč je privedel lažikomunizem miljskih kominformistov, nam najlepše priča primer vasice Elerji, ki je še danes popolnoma slovenska, ne pošilja v slovensko šolo niti enega otroka več.

Tudi Škofije kažejo žalostno sliko narodne mlačnosti in nezavednosti. Četudi je v tej vasici le toliko Italijanov, da bi zadostovali prsti ene same roke, da jih prešteješ, je razmerje učencev na italijanski oziroma slovenski šoli 3:1, seveda v korist italijanski šoli. Usoda letošnjega prvega razreda na škofijski šoli pa nam potrjuje obstoj podtalne akcije italijanskih šovinistov proti naši šoli. V prvi razred se je v začetku šolskega leta vpisalo šest novincev, toda naslednji dan se je javil k pouku en sam učenec, ostalih pet pa je odšlo v italijansko šolo. Starši, ki so se prvotno odločili, da vpišejo svoje otroke v slovensko šolo, kamor po narodnosti tudi spadajo, so naslednji dan podlegli vplivom onih, ki si strašno prizadevajo, da bi izbrisali slovenski značaj teh vasi in da bi nudili De Gasperiju »argumente«, s katerimi bo utemeljeval svoj pohlep po naši zemlji.

Žalostno je pri vsej stvari, da se naši ljudje ne zavedajo, da zagreše dvojno izdajstvo, če vpišejo svoje otroke v italijanske šole: izdajajo svoj narod obenem pa podpirajo italijanski imperializem, četudi so vsi ti ljudje dejansko nasprotniki povratka Italije v Trst in na Tržaško ozemlje.

Splošna kmetijska zadruga Marezige

čestita svojim članom in vsemu delovnemu ljudstvu ob priliki VI. kongresa KPJ k doseženim zmagam in želi nadaljnjih uspehov pri izgradnji socializma na vasi.

ZASEDANJE SIAU V KOPRU

V torek je bilo v mali dvorani Ljudskega gledališča v Kopru četrto redno zasedanje okrajnega odbora SIAU. Kot gost je zasedanju prisostvoval tudi pomočnik komandanta Vojaške uprave JLA major Knežević.

Tajnik okrajnega odbora SIAU tovariš Čotar je govoril o nalogah SIAU p bližajočih se volitvah v občinske in okrajne ljudske odbore. Posebej je tovariš tajnik poudaril pomen volitev, ki pomenijo korak naprej v razvoju socializma v Jugoslaviji in tudi v koprskem okraju. Na volitvah dne 7. decembra bodo poleg delegatov v okrajni zbor izvolili tudi zbor proizvajalcev, to je delavske predstavnike industrije, trgovine, prevozništva, obrtnikov in poljedelcev. Delavski razred koprskega okraja bo na volitvah 7. decembra ponovno potrdil ne samo, da je nerazdruženo povezan z narodi Jugoslavije, temveč, da je prav tako neločljivo povezan z vsemi revolucionarnimi pridobitvami jugoslovanskega delavskega razreda in je skupno z njim na čelu borbe za napredek, ki jo danes vodi Jugoslavija v svetu.

V svojem govoru se je tovariš tajnik dotaknil tudi odmeva v tržaških reakcionarnih krogih, na priprave za naše volitve. Ti krogi enostavno primerjajo naše volitve s tržaškimi. Dejansko pa so pomenile tržaške volitve odločen korak nazaj za tržaški delavski razred tudi s formalnega demokratičnega vidika, ker so temeljile na sistemu večine in »apparentamentu.«

Volitve v koprskem okraju pa predstavljajo velik korak naprej, ker bodo izvedene v pogojih, ko je delavski razred dejansko prevzel gospodarstvo v svoje roke. Pomenile bodo še več: okrepitev demokracije in socializma.

V debati, ki je sledila so posamezni delegati podčrtali nujnost, da se vse take elemente že v začetku ostro izolira in jih pokaže volivcem za takšne kot v resnici so: sovražniki delavskega razredi in vseh tako krvavo priborjenih pravic.

Tovariš Beltram je v debati dejal, da je novi volivni sistem najbolj demokratičen, kar jih obstaja na svetu, ki bo našemu ljudstvu pomagal, da si bo lahko na volitvah izbralo ljudi, ki bodo vredni voditi politično življenje ljudstva. »Peščici reakcionarjev, ki jim ni po volji naš socialistični razvoj, ta volilni sistem ne ugaja. Zaradi tega bodo poizkušali ustrahovati in pasivizirati volivce. Pri tem pa ne bodo uspeli, če jih bo ljudstvo znalo razkriti ob vsakem koraku«, je zaključil tovariš Beltram.

V debati so govorili še številni drugi delegati, predstavniki osnovnih organizacij SIAU. Sledile so volitve novega okrajnega odbora SIAU, v katerega je bilo izvoljenih 23 članov. Za predsednika je bil izvoljen tov. Beltram, za tajnika pa Albin Čotar.

Na kraju so sprejeli sklep o neposrednih nalogah SIAU. Med drugim je v sprejetih sklepih rečeno, da volitve v občinske in okrajne ljudske odbore predstavljajo trenutno najvažnejšo politično nalogo, ki zahteva najširšo politično delavnost vseh organizacij Ljudske fronte v boju za nadaljnje razvijanje in utrjevanje socialističnih odnosov. V borbi proti reakciji mora biti Ljudska fronta povsod navzoča in ne sme dopuščati, da bi razdiralne in provokatorske parole prodrle v zavest politično nerazgledanih ljudi. Klerikalna in kominformovska reakcija bo iz tržaške centrale storila vse, da pasivizira naše množice, da jih dezinteresira za volitve in naloge ljudske oblasti in bo skušala ponekod vriniti v občinske odbore sovražne elemente. Ljudska fronta mora izolirati in razkriti namene klerikalne, CLN-ovske in informbirojevske reakcije ter njihove eksponente pri nas in pripraviti ljudske množice, da bodo 7. decembra ponovno potrdile svojo odločno voljo, da hočejo zgraditi sebi lepšo in srečnejšo bodočnost.

Posebno skrb morajo posvetiti frontne organizacije pri pripravah za volitve in izbiri kandidatov. Kandidate je treba izbirati na množičnih sestankih in zborovanjih Ljudske fronte, na katerih naj bo prisotnih čimvečje število članov.

Na sestankih je treba primerno njegovemu zgodovinskemu pomenu popularizirati VI. kongres KPJ ter njegove sklepe in tolmačiti pomen in vlogo Komunistične partije Jugoslavije v izgradnji socializma. Na sestankih je nadalje treba kritično obravnavati dosedanje slabosti ter sklepati o bodočih nalogah novoizvoljenih občinskih in okrajnega ljudskega odbora. Končno naj organizacije Ljudske fronte dajejo iniciativo za tekmovanje ob prazniku Republike 29. novembru.

TEDEN DNI DOMA

Konec preteklega tedna je bilo v Ljubljani zasedanje Glavnega odbora OF Slovenije. Politični referat o pripravah na volitev v občinske, okrajne in mestne ljudske odbore je imel član IO OF Slovenije Boris Kraigher, ki je poudaril med drugim, da se mora naša politična aktivnost usmeriti tako, da bodo izvoljeni taki odborniki, ki bodo vodili dnevno socialistično politiko.

*

Člani uprave Cirilmetodovskega društva v Ljubljani so izjavili zastopnikom tiska, da upajo, da bo katoliška cerkev v Sloveniji, kljub stališču ilegalne škofovske konference v Zagrebu, priznala njihovo stanovsko društvo. Člani uprave so tudi izjavili, da je njihovo društvo zbralo precej negativnega materiala o tržaškem škofu Santinu in da sodijo, da bodo cerkveni krogi prisiljeni, odstraniti Santina s položaja.

*

Ob proslavi 8. obletnice osvoboditve Beograda je imel Mestni ljudski odbor slavnostno sejo, ki ji je predsedoval predsednik Prezidija ljudske skupščine LR Srbije Siniša Stankovič. Popoldne so zastopniki JLA, ljudskega odbora Beograda, Ljudske fronte in Zveze borcev Beograda položili vence na grobove padlih borcev za osvoboditev Beograda.

*

Do konca letošnjega leta bodo v Boru dogradili transformatorsko postajo za 110.000 voltov. Vezala bo Bor z elektrarno v Kostolcu.

Koreja - najtrša preizkušnja Združenih narodov

Že v zadnji številki našega lista smo omenili, da ne bo imelo letošnje zasedanje Glavne skupščine lahkega dela, danes pa, ko so prvi dnevi splošne debate že za nami, prihaja vse bolj na površje kot osrednje in najtežje vprašanje korejski spor, ki bo verjetno dominiral na celotnem zasedanju.

Že takoj prve dni po otvoritvi so razni delegati med drugim omenjali tudi Korejo, toda globlje se ni nihče spustil. Baje so obravnavali gospodarska vprašanja, predvsem pa pomoč gospodarsko nerazvitim in zaostalim državam, ki bi jo morale dati industrijsko razvite države in ki niso toliko trpele v zadnji svetovni vojni. Z napetostjo je ves svet pričakoval, kaj bo povedal ameriški zunanji minister Acheson, toda tudi ta se je v svojem govoru dotaknil gospodarskih vprašanj in je govoril o financiranju privatnega kapitala, kar pa nikakor ne rešuje bistveno gospodarskega vprašanja. Svoj napovedani govor o Koreji je odgodil na poznejši čas. Verjetno si ni upal dregniti v tako kočljivo vprašanje že zaradi predvolilne kampanje, ki se je zadnje dni neverjetno razbohotila po vseh Združenih državah Amerike in ki je zavzela zelo ostre oblike. Dobro poučeni poznavalci notranjih ameriških razmer in tudi ameriške zunanje politike predvidevajo, da bo prišlo do ostre debate glede Koreje šele po ameriških predsedniških volitvah, ki bodo 4. novembra. Zato se tudi ni toliko mudilo na zasedanje glavne skupščine angleškemu in francoskemu zunanjemu ministru, ker tudi ta dva čakata rezultate ameriških volitev.

Koreje se je v imenu moskovskih satelitov dotaknil bolj »konkretno« poljski delegat, ki je utemeljil kremeljsko stališče kar v desetih točkah. Predlagal je takojšnje prenehanje sovražnosti na Koreji, povratek vojnih ujetnikov, umik vseh tujih čet, vštevši tudi kitajske »prostovoljce«. Dalje je predložil ureditev korejskega vprašanja med samimi Korejci pod nadzorstvom komisije, ki bi jo sestavljali predstavniki držav, ki so neposredno zainteresirane v sporu in predstavniki držav, ki niso udeležene v vojni. Poljak se je dotaknil še drugih vprašanj, kakor znižanja oboroženih sil, sklicanje mednarodne konference za razorožitev, propoved atomske bombe in uporabe bakteriološkega orožja. Predložil je tudi, naj bi generalna skupščina izjavila, da udeležba v atlantskem paktu ni v skladu s članstvom v organizaciji Združenih narodov. Razen tega je predložil, naj bi pet velesil sklenilo mirovno pogodbo. Pri tem ni pozabil seveda v imenu Moskve obdolžiti ameriško vlado, da sistematično preprečuje sklenitev premirja na Koreji in da je Amerika uporabila bakteriološko orožje na Koreji.

V soboto 18. oktobra je pa nastopil s svojim že napovedanim govorom sovjetski zunanji minister Višinski, ki pa ni povedal ničesar bistvenega, le da je pozval skupščino, naj podpre predloge poljskega delegata, ki so v resnici moskovski propagandistični manever. Seveda je Višinski po stari navadi prešel na slavospeve sovjetski miroljubni politiki in napadel ameriško zunanjo politiko, ki da baje nosi vso odgovornost za sedanjo mednarodno napetost.

Prvo uradno izjavo glede Višinskega govora je dal pomočnik ameriškega zunanjega ministra Hickerson, ki je izjavil, da je Višinski razočaral vse tiste, ki so upali, da bo vsaj delno ublažil svoje »zastrupljeno« stališče.

Naslednjega dne je v splošno debato posegel zastopnik Peruja, ki je dal nov predlog za rešitev vprašanja korejskih vojnih ujetnikov, ki je eno najtežjih vprašanj, o katerem se ne morejo sporazumeti na konferenci za premirje v Pan Mun Jomu. Po predlogu perujskega zastopnika naj bi najprej stopilo v veljavo premirje, vprašanje vojnih ujetnikov pa bi prepustili v proučitev in rešitev odboru petih do sedmih držav, med katerimi bi bile tako nevtralne, kakor tudi tiste države, ki se bojujejo na Koreji. Vojni ujetniki bi do rešitve vprašanja njihove vrnitve v domovino ostali na nekem skupnem področju.

Tako je bil sedanji potek splošne debate glavne skupščine ZN in kakor vidimo, se vse bolj suče okrog korejskega vprašanja, ki je bilo že sprejeto na dnevni red in o katerem bo podrobno razpravljal posebni politični odbor že ta teden. Na dnevni red zasedanja so bila sprejeta še vprašanja Avstrije, razorožitve, Tunizije in Maroka in vprašanje rasne diskriminacije v Južni Afriki. Že po dosedanjem poteku lahko zatrdimo, da bosta kolonializem in rasizem s strani večine delegatov obsojena, zlasti s strani malih držav, kakor tudi agresija vseh vrst, pa naj se izvaja na Koreji, v Avstriji ali pa proti Jugoslaviji.

Dan Združenih narodov

»Mi narodi združenih narodov, odločeni, da rešimo bodoče pokolenje pred strahotami vojne, ki je že dvakrat v našem življenju prinesla človeštvu nepopisno trpljenje — smo sklenili, da združimo svoje napore zato, da to dosežemo.«

Tako se začne listina Združenih narodov, ki je stopila v veljavo 24. oktobra 1945. leta. Odslej je 24. oktober praznik Združenih narodov. Ta dan slavi vse civilizirano človeštvo veliki zgodovinski dogodek. Temu praznovanju se pridružujejo z resnično iskrenostjo in globoko zvestobo tudi narodi Jugoslavije.

Največja dobrina človeštva, pogoj za razvoj in napredek vsega, kar ustvarjajo človeške roke in kar snuje človeški duh, temelj osebne sreče in svobode slehernega človeka je mir na svetu, mir med narodi in državami. Preprečiti vojno, ustvarjati kolektivno jamstvo za mir, rušiti v ljudeh tiste psihološke nagibe, ki rodijo misel na vojno in s skupnimi sredstvi, pa čeprav s silo, varovati mir — to je glavni namen, največja in vzvišena naloga Združenih narodov, povezanih v Organizacijo Združenih narodov.

V ta namen so si ZN ustvarili svoj sistem kolektivne varnosti. Avtoriteta OZN omogoča, da se vsi spori, ki bi ogrožali mir, podredijo njeni odločitvi, tako Varnostnega sveta kakor tudi Mednarodnega sodišča. OZN rešuje ob sodelovanju predstavnikov držav članic spore in probleme, ki so pomembni za mir. Mirna rešitev spora pa je možna le takrat, kadar govori razum in stvarnost, ne pa strast, fanatizem ali težnja za podjarmljenjem tujih narodov in za osvajanjem tujih zemlja. Zato je v interesu miru, da postane OZN organizacija enakopravnih in enotnih držav članic. Jugoslovanski narodi vidijo samo v ZN pravo varstvo miru, zato so vsi bloki in pakti med posameznimi državami nepotrebni, ker zasledujejo nasprotne namene Združenih narodov in miru samega.

OZN usmerja svoje delo tudi na to, da se vsi pod površino tleči netilci vojne nevarnosti odpravijo. Zato si OZN in njeni organi prizadevajo pospeševati med narodi sodelovanje na političnem področju in stvarno omogočiti gospodarski in socialni razvoj na vsem svetu, zlasti pa v manj razvitih deželah. Razmerje med narodi na svetu bo dobilo vse prijaznejše in miroljubnejše oblike, če ne bo več prepada med bogatimi in siromašnimi državami.

V zvezi s tem je prizadevanje OZN podpirati stremljenja narodov za njihovo politično neodvisnost po načelu samoodločbe narodov. Ena izmed glavnih točk svetovnega zanimanja je danes problem pravic človeka. Po večtisočletni civilizaciji človeštvo še ni opustilo vsega, kar bi žalilo čut človečanstva. Svetovna vojna in dogodki, ki so ji sledili, dokazujejo, kako se uporabljajo najmodernejša tehnična sredstva za barbarsko uničevanje nedolžnih ljudi in celih narodov. Temeljno je spoštovanje tistih pravic človeka, ki jih družba mora priznati slehernemu človeku, zato da lahko sama obstaja in se razvija.

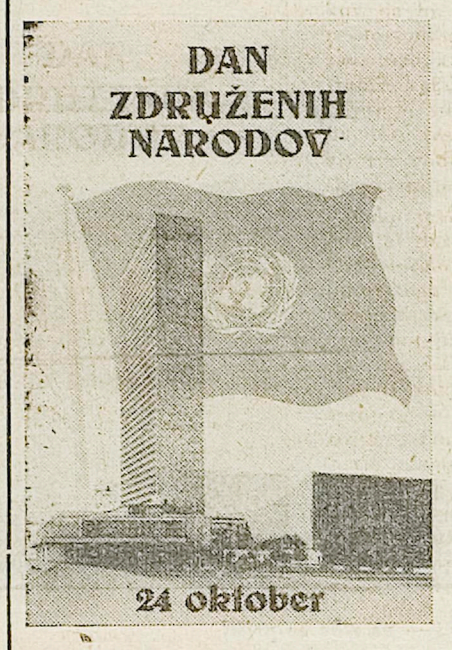

SPREHOD PO SVETU

Prejšnji teden se je razširila senzacionalna vest, da je Moskva sklenila razpustiti zloglasni Informbiro. Baje so predstavniki kominformskih držav tako sklenili na sestanku v Pragi in se seveda pokorili diktatu modrega Stalina. Ta vest je za trenutek vzbudila veliko zanimanje v svetu, toda kaj kmalu so se pojavili komentarji- da je to samo manever sovjetskih oblastnežev da bi svojo imperialistično in napadalno politiko prikrili in prikazali Sovjetsko državo kot miroljubno. Naj bo karkoli, ugotoviti je treba, da je Moskva sklenila tako tudi zaradi tega, ker je kominformistična politika doživela zlom, zato je bolje menjati firmo, ker je Informbiro zelo nesimpatičen. To se opaža zelo vidno tudi v kominformovskih partijah, katerih vodstvo slepo posluša navodila iz Moskve in je le orodje sovjetske zunanje politike. Zato so tudi delavske množice začele obračati hrbet takšnim marionetam in iskati nove poti, da bi dosegle svoje socialne in politične pravice.

Kako si Moskva zamišlja bratstvo in enakopravnost med narodi, se je demokratično ljudstvo vsega sveta, ki se bori za mir, lahko prepričalo na primeru Jugoslavije, Ker se jugoslovansko ljudstvo ni hotelo pokoriti diktatu kremeljskih despotov, je že od leta 1948 nenehno predmet najbolj barbarskega napada Moskve in njenih satelitov, kar je v popolnem nasprotju z načeli in nauki velikih borcev za delavske pravice Marxa, Engelsa in Lenina, na katere se tako radi sklicujejo sovjetski voditelji. Delovno ljudstvo Zapada se je začelo zavedati, kaj ga čaka, če bi slepo sledilo moskovski politiki in se prepričevati, da je Informbiro le orodje nedemokratične in protirevolucionarne politike Sovjetske zveze.

xxx

V zapadnem svetu je precej razburjenja povzročila izjava predsednika francoske skupščine in predsednika francoske radikalne stranke Edouarda Herriota na radikalnem kongresu v Bordeauxu, ko je dejal, da je proti evropski armadi v obliki, predvideni v sporazumu o evropski obrambni skupnosti. V Parizu splošno menijo, da je po tej izjavi zelo dvomljivo, da bi vlada predložila parlamentu v ratifikacijo sporazum, ker tudi nekateri člani vlade sodijo, da sporazum o evropski obrambni skupnosti ogroža interese Francije.

Sam predsednik vlade Pinay je takoj po Herriotovi izjavi dejal, da sicer ne soglaša z radikal-socialističnimi voditelji in da je za evropsko armado, toda proti soudeležbi Nemcev v štabih te armade. Pinay je za to, da Nemci dajo samo vojake in ničesar drugega. Kasneje je pa vladno predsedstvo pohitelo zanikati, da bi Pinay dal podobne izjave. V neprijeten položaj je prišla tudi Velika Britanija, ki se je pripravljala, da pristopi v evropsko obrambno skupnost. Sedaj pa predvidevajo, da bo prišlo do revizije te pogodbe, kar bo zahtevalo veliko časa in težkega dela. V Veliki Britaniji pripisujejo izjavi Herriota toliko večji pomen, ker ta uživa v Franciji verjetno več ugleda, kot pa vse ostale francoske politične osebnosti.

V Zahodni Nemčiji menijo, da bodo Francozi končno le ratificirali pogodbo in da je sedanji razvoj le nekakšno izsiljevanje Amerikancev, da bi Franciji dali čim več koncesij, predvsem pa gospodarske pomoči.

xxx

V Italiji so prejšnji teden v parlamentu v zunanjepolitični debati glodali Trst kar vsi povprek od demokristjanov in odkritih fašistov pa tja do zmernih socialistov in kominformistov. Če vzporedimo vsebino vseh govornikov, moramo ugotoviti, da se v bistvu ni ničesar razlikovala, ker je cilj vseh vnovič pograbiti Trst. Razlika je samo v tem, na kakšen način bi do njega prišli. Bivši demokristjan in sedaj neodvisni poslanec Viola, ki je obenem predsednik takoznanih »combattentov« je predlagal, naj bi se ustanovilo najprej Svobodno tržaško ozemlje, kakor predvideva mirovna pogodba, in potem naj bi vlada poskrbela, da bi prišlo do vojaškega udara v Trst, podobno kakor je napravil nekdaj na Reki D'Annunzio. Kominformistični socialist Nenni je zatrdil, da Svobodno tržaško ozemlje sploh ni rešitev, temveč da je lahko samo stopnja na poti do boljše rešitve ,kar po italijanskem imperialističnem slovarju pomeni priključitev k Italiji. Pokazal se je kot zelo zavednega »patriota«, ko je dejal, da bi Zahod moral pritisniti na Jugoslavijo in je celo obtožil De Gasperija, da je premalo izkoristil zloglasno tristransko izjavo in marčne fašistične izgrede v Trstu.
vodja kominformistov Togliatti je obtožil vlado, da v tržaškem vprašanju ni bila dovolj odločna. Kakor vidimo, se glede Jugoslavije pri naših sosedih ni nič spremenilo in jih zadnja svetovna vojna ni nič poučila. Ostali so vsi — pa naj se le skrivajo za različnimi strankami — zakrknjeni imperialisti.

Nasilno poitalijančevanje slovenske jadranske obale

Pretekli nedeljo so italijanski iredentisti priredili v Stivanu, v slovenski občini Devin-Nabrežina, izzivalno manifestacijo ob uradni otvoritvi novo zgrajenega »ribiškega naselja« ob izlivu Timava za italijanske priseljene ribiče. Naselje je bilo zgrajeno na slovenski obali v okviru italijanskega raznarodovalnega načrta tržaške slovenske zemlje.

»Svečanosti« so se udeležili predstavniki tržaškega iredentizma, istrskega vohunskega CLN, posvetne in cerkvene oblasti, med katerimi niso manjkali conski predsednik Palutan, tržaški župan Bartoli, predstavniki raznih občin italijanske republike in seveda goriški škof Ambrosi.

Bistvo provokacije je bilo to, da so na trgu novega naselja odkrili spomenik, v katerem je vklesan benečanski lev sv. Marka, ki naj bi bil, kakor je to na »svečanosti« poudaril predstavnik benečanske občine, simbol benečanskega gospodarstva nad slovensko obalo.

Za gradnjo tega naselja, ki so ga krstili z imenom S. Marco, so nasilno, po zakonu ZVU, ki govori o gradnji javno koristnih objektov, razlastili 282.000 kv. metrov slovenske obale. To razlaščeno ozemlje je bilo last 17 članov slovenskega kmečkega društva iz Devina. Ob razlastitvi niso slovenskim kmetom niti povedali, koliko jim bodo odplačali zaseženo zemljo. Sedaj pa jim ponujajo 22 lir za kv. meter, čeprav je po ugotovitvi strokovnjakov vredna najmanj od 300 do 500 za kv. meter. Kakor vidimo, nameravajo italijanski iredentisti slovenske kmete popolnoma oropati njihove zemlje.

Ribiško naselje, ki je bilo zgrajeno ob izlivu Timava, šteje sedaj 10 večjih stanovanjskih hiš po 4 stanovanja vsaka in več drugih gospodarskih objektov, med katerimi veliko hladilnico, tovarno za mreže, ledenico in razna skladišča.

Za vse te gradnje je bilo dosedaj potrošenih na stotine milijonov lir, del katerih je prispevala tudi ZVU iz javnih državnih fondov.

Po dosedanjih ugotovitvah, gradnja tega naselja ni bila grajena iz gospodarskih potreb ali pa iz potrebe razvoja ribištva na Tržaškem. To nam dokazuje dejstvo, da so v to »ribiško« naselje dosedaj naselili samo pet ribiških družin od 40 naseljenih družin. Skoraj 90% teh novih italijanskih naseljencev na slovenski obali živi izključno od državne podpore, razen nekaterih, ki so zaposleni v nabrežinskih kamnolomih. Vse te nove naseljence so pripeljali iz raznih italijanskih taborišč za ezule.

Kakor vidimo, je imela izgradnja novega naselja pri Stivanu izključno politični cilj.

Tržaški iredentisti in rimski imperialistični krogi dobro vedo, da je ves obalni pas med Trstom in Tržičem slovenski in da se italijanska etnična meja konča pri Tržiču. Zavedajo se, da, če hočejo zahtevati Trst, morajo tudi dokazati, da je obala med Trstom in Tržičem naseljena z Italijani. Iz teh razlogov je danes na najzapadnejši slovenski jadranski obali zraslo novo, tuje, italijansko naselje, kjer je bila zgrajena in že odprta italijanska šola.

Sedaj pa v rimskih imperialističnih krogih kujejo načrte za nadaljnje poitalijančevanje slovenske obale in se že govori, da bodo zgradili v bližini tega naselja še drugo naselje za ezule. Vse to seveda naj bi se skladalo z »načrti« »turistične in gospodarske valorizacije« obale med Trstom in Tržičem, za kar zahtevajo tržaški iredentisti od italijanske vlade in ZVU nove stotine milijonov lir.

Dosedaj sta italijanska vlada in ZVU potrosila za ezulske naselbine na tržaški slovenski zemlji 222 milijonov lir. S tem denarjem so zgradili, poleg omenjenega »ribiškega naselja« še stanovanjske bloke v tržaškem slovenskem predmestju, stanovanjske hiše in barake v Križu in pri Proseku.

Nova italijanska kolonija pri Stivanu je bila zgrajena proti vsem zakonskim predpisom, ker italijanski iredentisti, ki so na conskem predsedništvu v Trstu, niso o tej gradnji vprašali niti za mnenje devinsko-nabrežinskega županstva, ki je edino kompetentno, da dovoli katerokoli novo gradnjo v območju svoje občine.

To protizakonito in sovražno dejanje conskega predsedstva proti slovenskemu županstvu in s tem proti vsemu slovenskemu prebivalstvu področja, je tolmačeno v velikem ogorčenju tržaških Slovencev proti podobnim provokacijam in v pismu, ki ga je poslal devinsko-nabrežinski župan conskemu predsedniku.

V tem pismu je rečeno med drugim, da devinsko-nabrežinski občinski svet ni dal svojega pristanka ne za gradnjo ribiškega naselja, ne za morebitno novo ime tega naselja. »V najavljeni manifestaciji«, zaključuje župan Terčon, »vidim provokatorsko dejanje proti slovenskemu prebivalstvu naše občine.

Svetovalci Liste slovenske skupnosti devinsko-nabrežinskega občinskega sveta pa so predložili občinskemu svetu v razpravo in odobritev resolucijo, v kateri ugotavljajo med drugim, da novo naselje ni bilo zgrajeno zaradi potreb in koristi domačih ribičev, da so bile otvoritvene svečanosti prirejene brez vednosti občinske uprave, izrazito šovinistične, sovražne domačemu prebivalstvu in so zato naperjene proti mirnemu sožitju občanov.

Protestirajo proti kršitvi zakonitosti in kompetenc devinsko-nabrežinske občine. Zato zahtevajo, da ZVU, ki je odgovorna za izvajanje mirovne pogodbe z Italijo, poskrbi, da se odstranijo iz področja podnjeno upravo, simboli tuje suverenosti, s katerimi izzivajo naše prebivalstvo. Svetovalci Liste slovenske skupnosti zahtevajo od ZVU, da podvzame potrebne ukrepe proti osebam, ki so kršile zakonitost in izzvale provokacijo.

V Kortah je zagorela električna luč

V soboto zvečer so prebivalci Kort in okolice doživeli dan, ki bo ostal v zgodovini njihove vasi kot eden najpomembnejših dnevov. Po velikem prizadevanju in pridnosti vaščanov in ob pomoči ljudske oblasti, je v vasi Korte in zaselku Čedlje zagorela električna luč. Slavnosti se je udeležil tudi tovariš Beltram, sekretar okrajnega komiteja KP. Slavnost je bila v dvorani zadružnega doma, kjer je domačin poldal obširno poročilo o izvršenem delu pri napeljavanju elektrike, gradnji zadružnega doma in tekmovanju na čast VI. kongresu KPJ. Kratek govor je imel tudi tov. Sokoll. Igrala je domača godba, pevski mešani zbor pa je za to priložnost zapel nekaj pesmi. Drugi dan, v nedeljo je domača dramska skupina nastopila z burko »Lažizdravnika.«

Z delí za elektrifikacijo so začeli v februarju 1951. Ljudje so z navdušenjem priskočili na pomoč in že prvi dan skopali vse jame in pomagali pri postavljanju drogov. Delalo je 150 ljudi iz Kort in okolice in so tisti dan napravili za 60.000 din vrednosti. Elektriko so napeljali iz Sv. Lucije, proga je dolga pet km. Vaščani Kort in zaselka Čedlje so za priključitev prispevali 774.507 din. Okrajni ljudski odbor v Kopru je investiral skupno 6,328.170 din.

Sedaj je zagorela luč v 89 hišah, v kratkem pa bo še v ostalih hišah. Luč bodo dobili tudi na Maliji in Cetorah, kjer čakajo samo še priključitve.

Kako so ljudje sprejeli elektriko, je lepo povedala starejša žena:

»Saj skoro ne morem verjeti, da sem doma. Zdi se mi, da je sedaj tu Koper.«

V Kortah so dobili tudi osemletko — nižjo gimnazijo. Nekdaj ljudje na vasi niso mogli pošiljati nadarjenih otrok v mestne šole, danes pa je ta šola — sama prišla v vas. Svet za prosveto je investiral za to osemletko milijon dinarjev.

V tekmovavnju na čast VI. kongresa KPJ so popravili vse ceste, tudi tiste, ki že štiri leta niso bile popravljene. Delalo je 170 oseb štiri dni. Bilo je opravljenih nad 5000 prostovoljnih ur.

Pri gradnji zadružnega doma je pomagalo 80 ljudi, ki so prispevali skupno 1300 ur. Zidarji in težaki pa so delali čez normo in prišteli okoli 100.000 dinarjev. Pri gradnji največ pomagajo ljudje iz Kort in Čedelj, manj iz ostalih vasi. Prav bi bilo, če bi se tudi prebivalci Malije, Cetor in drugih v večjem številu udeleževali dela pri gradnji. Zavedati bi se morali, da bo zadružni dom služil kulturnim in gospodarskim potrebam vseh prebivalcev tega sektorja. Naj bi bili za zgled ljudje Kort in Čedelj, ki so do sedaj s prostovoljnim delom nakopali 950 kubičnih metrov kamna, s katerim je zgrajen zadružni dom, ki je že pokrit in delno že služi svojemu namenu. Že so bile v dvorani prireditve in je bila prav na dan otvoritve elektrike prenešena v zato pripravljene prostore tudi gostilna. Vrednost vsega do sedaj opravljenega prostovoljnega dela je 2,700.000 dinarjev. Najbolj so se pri prostovoljnem delu izkazali tov. Silvo Koranika in Karel Morato, s prevozom gradbenega materiala pa je največ prispeval Matija Grbec, vsi trije iz Kort.

Lepo se zahvaljujemo upravi podjetja »ELTE« in delavcem, ki so tudi dokončali z delom in v naši vasi prižgali luč, ki nam bo pomagala do še večjega napredka.

Od Triglava

V Sežani bodo odkrili spomenik narodnemu heroju Mahnič Rudiju - Brkincu

Občinski in okrajni odbor Zveze borcev sta se sporazumela izvesti široko akcijo za postavitev spomenika padlemu borcu, narodnemu heroju Mahniču Rudiju-Brkincu, ki leži pokopan v Sežani in vsem padlim borcem okolice Sežane.

Postavitev spomenika je zamišljena v središču Sežane na križišču cest Sežana—Trst—Divača—Vrhovlje, na mestu, kjer je sedaj zgradba javne tehtnice in čakalnica avtobusne postaje. Ta zgradba zelo kvari estetiko in arhitektonsko lice kraja. To je najlepši prostor za postavitev spomenika, ki bo tudi v okras našemu mestu.

Mestni in občinski ljudski odbor sta obljubila to akcijo podpreti in nuditi sredstva, da se javna tehtnica postavi na drugo prazno in prav tako javno stranišče. Organizacija Zveze borcev je povabila v zvezi s tem arhitekta iz Ljubljane, da si na licu mesta zamisli načrt spomenika.

Zamišljeno je, da bi bil spomenik narodnemu heroju Mahnič Rudiju-Brkincu kip iz brona v naravni velikosti, spomenik borcem pa bi bil bronasti odlitek. Spomenik, ki bi bil eden najlepših na Primorskem, bo stal okoli dva milijona dinarjev. Da se potrebna sredstva zagotovijo pravočasno, bo organizacija Zveze borcev v Sežani sprožila široko akcijo za nabiranje prostovoljnih prispevkov tako pri raznih ustanovah in podjetjih, kot pri prebivalcih. Zamišljeno je, da bi spomenik odkrili že prihodnjo pomlad.

Padli narodni heroj Mahnič Rudi-Brkinc je rojen v Povirju pri Sežani. Tik pred drugo svetovno vojno je študiral v Ljubljani, kamor se je bila preselila njegova družina. Že pod staro Jugoslavijo je kot študent sodeloval v mladinskih naprednih revolucionarnih organizacijah. Po razpadu stare Jugoslavije leta 1941 je med prvimi stopil v ilegalo in je bil kasneje poslan na Primorsko v Brkine, kjer je dalj časa delal kot politični funkcionar. Od tod tudi ilegalno ime »Brkinc.« Pozneje je bil premeščen na XXX. divizijo IX. korpusa kot politkomisar.

Padel je v Topolovem v Slovenski Benečiji leta 1944. Bil je eden prvih organizatorjev osvobodilnega gibanja na Primorskem.

Janko Valentinčič

VESELA NEDELJA V LOKVI

Po pustem in deževnem vremenu se je v nedeljo napravilo še dokaj lepo vreme. Le tu pa tam je jadral po modrini neba kak bel oblaček. Kaj hitro ugotavljam vreme in si mislim: Prav lepo bo danes, zakaj bi človek posedal doma, ko je zabava tako blizu? Hitro na pot.

Kam pa, v Sežano, ali v Lokev, kjer bo kulturna prireditev? Naj bo, za to nedeljo grem v Lokev. Žvižgajoč napev znane partizanske pesmi, priapom v vas. Vse je bilo tako nekam praznično. Kmalu izvem, da se v vasi nahajajo gostje iz Trsta in okolice. Takoj si mislim: No, potem pa bodo Lokavci pripravili še kaj več sporeda. Res, moje pričakovanje me ni prevaralo.

Pester spored dveh enodejank je razveseljeval vse ljudi v dvorani, ki so jo napolnili do zadnjega prostorčka. Da ne bi bili prikrajšani tisti, ki se po navadi držijo bolj modro in jih je težko pripraviti do smeha, so poskrbeli pevci, ki so prav lepo zapeli šest pesmi.

Po skoraj dveurnem sporedu je bila še prav živahna tombola. Dobitki so bili prav lepi, toda kaj pomaga, ko pa je bilo srečnikov le malo.

Največ užitka pa je imela mladina, ko se je začel ples. Vesele poskočnice so privabile v dvorano marsikoga, ki se je temu veselju že davno odpovedal.

Čeprav je bil večer precej hladen, sem se vesela vračala proti domu in si mislila: Da, da! V Lokev bom pa še kedaj pogledala, saj mi je ta nedelja prav prijetno minila.

—a—ja.

Ob XI. obletnici ustanovitve Ljudske milice

V ponedeljek je Ljudska milica v Kopru in Bujah praznovala XI. obletnico svoje ustanovitve. Za to priložnost je bila na predvečer praznika v klubu Narodne zaščite v Kopru lepa proslava, ki so se je udeležili tudi komandant VUJLA polkovnik Miloš Stamatović, sekretar okrajnega komiteja KP tovariš Julij Beltram, predsednik okrajnega LO tov. Franc Kralj ter ljudski miličniki s svojimi oficirji in komandantom. V ponedeljek popoldne pa so XI. obletnico ustanovitve praznovali po vseh postajah Narodne zaščite v Jugoslovanski coni STO. Teh proslav so se udeležili tudi predstavniki občinskih ljudskih odborov.

—o—

Ob tem velikem dogodku je prav, če se spomnimo na nekatere posamezne primere, ki osvetljujejo delavnost in čuječnost naših miličnikov.

Gasilska Narodna zaščita je letos v več primerih s takojšnjim nastopom obvarovala milijonsko vrednost. Tako je znan primer, ko je nastal požar v zadrugi v Črnem kalu in so hitro poklicali gasilce iz Kopra. Ti so se nemudoma odpeljali na mesto požara in s požrtvovalnostjo in takojšnjim vzornim nastopom obvarovali za nad 5 milijonov vrednosti. Prav tako so obvarovali zadružnike KDZ na Krogu velike škode, ki je grozila od požara, ki je nastal, ko se je po nesreči razbila petrolejska svetilka.

Znani so primeri, ko naši budni čuvarji meja ob demarkacijski črti tvegajo celo svoje življenje pri vestnem izvrševanju svojih dolžnosti. Pred časom je prišlo do osebnega spopada med miličnikom in neznancem, ki je hotel pobegniti čez mejo. Ta je dejansko napadel miličnika in ga tudi ranil.

Strokovni sposobnosti miličnikov gre zasluga, da se je število prometnih nesreč v zadnjih letih znižalo. Budnost miličnikov nad ljudsko imovino je naravnost vzorna. Redki so primeri tatvin in napadov na osebe.

Miličniki so zelo požrtvovalni pri ideološki vzgoji in kulturnem učenju. Obiskujejo večerne gimnazije in je več primerov, ko so se naučili nemškega, angleškega in italijanskega jezika, kar jim je v veliko olajšanje pri izvrševanju njihove službe. Za gradnjo slovenskega kulturnega doma v Trstu so miličniki zbrali 259.000 dinarjev prispevkov, kar je dokaz njihovega velikega razumevanja za potrebe tržaških Slovencev. Poleti so večkrat šli pomagat tudi našim zadružnikom pri spravljanju pridelkov in tako olajšali delo tam, kjer ni bilo dovolj delovne sile. Pridelki so bili pravočasno spravljeni na varno, da jim vremenske neprilike niso mogle škodovati.

Ljudska milica je tudi tehnično napravila velik korak naprej. Dobila je motorna kolesa, ki ji omogočajo hitro nadziranje terena. Potrebno je poudariti, da se je treba zahvaliti budnosti Ljudske milice, da je javni red in mir v mestih in po vaseh zagotovljen in da ljudje lahko gredo brez skrbi k zaželenemu počitku po napornem delu.

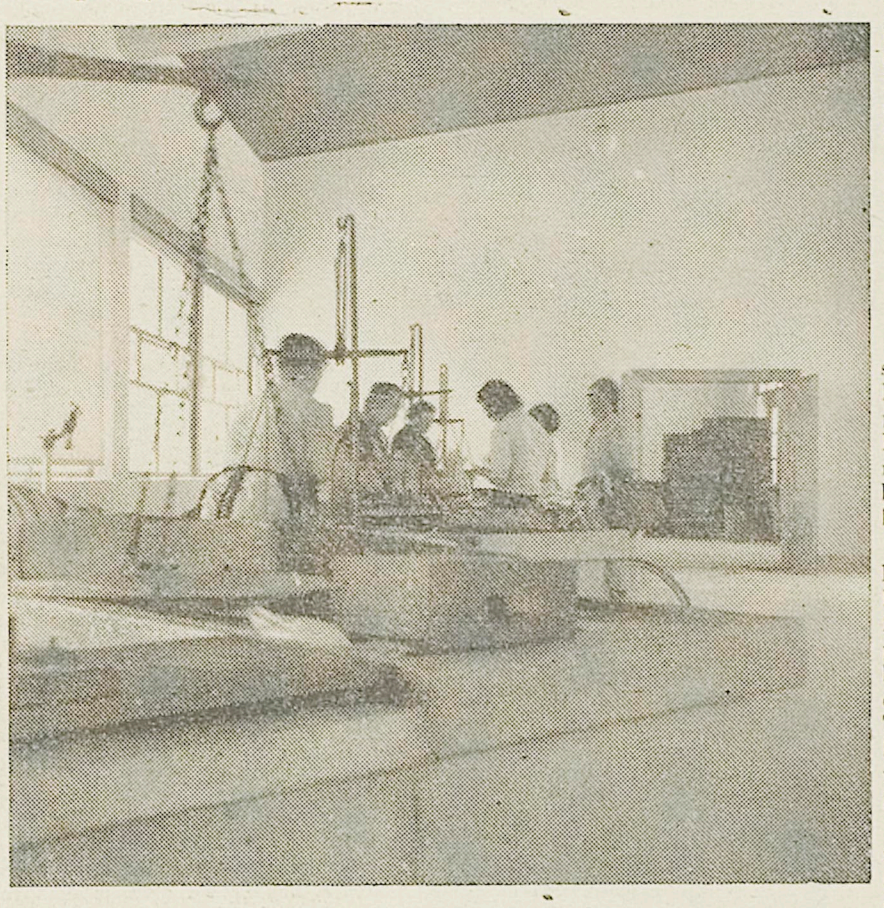

V koprski tržnici — po ribe so prišli

MLADINA PRED VOLITVAMI

Na zadnjem sestanku okrajnega odbora Ljudske mladine so mladinci sklenili, da bodo začeli po vsem okraju sklicevati zbore mladih volilcev, ki pri zadnjih volitvah še niso imeli volilne pravice. Istočasno se pripravljajo tudi na volitve novih odborov svoje organizacije in delegatov za peti kongres Ljudske mladine Jugoslavije, ki bo zadnje dni decembra. Reorganizirali so tudi svoj odbor in izvolili začasnega iz 23 članov, ki bo vodil organizacijo do prihodnjih volitev.

Letos je mladinska organizacija koprskega okraja dosegla lepe uspehe posebno z mladinskimi brigadami. Ena brigada je delala na cesti Vrhnika — Logatec dva meseca in se je pred kratkim vrnila petkrat udarna. Štela je 63 mladincev. Priborila si je zastavico, kar pomeni, da je bila najboljša brigada na tistem sektorju. Vrnilo se je tudi 53 mladincev, ki so delali pri gradnji hidrocentrale v Vinodolu v sklopu reške brigade, ki je bila trikrat razglašena za udarno.

o O o

NOV PREDMET V ŠOLAH — POUK O MORALNI VZGOJI

V Kopru se je prvič sestala komisija, obstoječa iz učiteljev in profesorjev obeh narodnosti, da preuči in začrta delo za uvedbo pouka o moralni vzgoji v osnovnih in srednjih šolah. Smisel tega predmeta je oblikovanje otrokovega značaja, upoštevajoč pri tem njegovo zrelost, privzgojiti enotnost v osebnih in družbenih odnosih ter skladnost med besedo in dejanji, skratka, ustvariti novega borbenega človeka.

Komisija je sklenila začeti takoj z delom ter poiskati sposoben kader za poučevanje tega novega predmeta.

K. L.

1,500.000 din za regulacijo hudournikov v Istri

Vlada LRS je v letošnjem letu odobrila za regulacijo hudournika Bracan v občini Gračišče pri vasi Pisari in Marsetiči 1,500.000 dinarjev. Investitor Inštitut za regulacijo hudournikov v Sloveniji je prejšnji teden pristopil k izvršitvi tega dela. Potok Bracan je ob nalivih že več let zaporedoma napravil v teh krajih že mnogo škode, ker je odnašal plodno zemljo. Italijani so ta potok že delno regulirali (to so bile edine investicije, ki so jih v 25 letih vložili v Slovensko Istro), vendar pa so se oporni zidovi že delno razrušili tako, da je nujno sedaj vse to popraviti in obnoviti. Vso potrebno delovno silo bo investitor dobil kar v bližnjih vaseh tako, da bo predvideno letošnje delo čimprej izvršeno.

Prihodnje leto bo institut z novimi investicijami nadaljeval z regulacijo tega hudournika. Regulacija tega hudournika je zelo važna saj se na obeh straneh nahaja plodna orna zemlja in vinogradi, katerim je do sedaj vsako leto ob nalivih pretila nevarnost rušenja in uničenja.

Janko Valentinčič

Kulturno - prosvetna aktivnost v Sv. Petru - Nova Vas

V letih po osvoboditvi bi težko našli v Sv. Petru — Nova vas toliko aktivnosti na kulturno prosvetnem in na drugih področjih, kakor jo je pokazalo letos naše prebivalstvo. Za začetek bi omenili občni zbor MKUD Sv. Peter — Nova vas, na katerem so sklenili, da bodo pripravili tridejanko »Micki je treba možac« in kulturno prireditev v počastitev VI. kongresa KPJ.

V obeh vaseh grade kulturno-prosvetni dvorani. Prav tako so začeli z gradnjo stanovanjske hiše za učno osebje, spomladi pa bodo začeli graditi poslopje gimnazije.

Prvega novembra bodo odprli otroški vrtec v Sv. Petru, takoj nato pa tudi v Novi vasi. Prav tako bodo ustanovili 1. novembra na šoli kuhinjo za otroke ,ki prihajajo v šolo ob 6. uri in se vračajo ob 14.15 uri.

V vasi so ustanovili tudi kmetijsko šolo, ki bo začela z delom 30. oktobra. Slušatelji bodo obravnavali vinogradništvo, kletarstvo, poljedelstvo, vrtnarstvo in gospodinjstvo. Za praktične vaje bo imela šola svoj vinograd, njivo, vrt in kuhinjo. Ustanovili so tudi RK, tako da bo vsemu prebivalstvu takoj pri roki prva pomoč.

V veliko veselje mladini bo telovadno igrišče, ki ga sedaj urejajo. Na njem bodo lahko gojili nogomet, košarko, odbojko in vse vrste lahkoatletskih panog.

Pri teh delih sodeluje ogromna večina prebivalstva in le redki so, ki stoje ob strani.

A. G.

Delovni kolektiv podjetja

ELTE

IZOLA

želi ob zgodovinskem prazniku — VI. kongresu KPJ vsem delovnim ljudem nadaljnjih delovnih zmag v izgradnji socializma.

Naše podjetje izdeluje vse vrste električnih naprav po zmernih cenah. Jamčimo solidno izdelavo. Po željah odjemalcev tudi kromiramo in niklamo.

Občinski ljudski odbor Šmarje

Ob priliki VI. kongresa KP Jugoslavije želi vsem delovnim ljudem mnogo uspehov pri izgradnji socializma.

Ob priliki VI. kongresa KP Jugoslavije želi SPLOSNA KMETIJSKA ZADRUGA ŠMARJE vsem svojim članom mnogo uspehov pri izgradnji socializma na vasi.

do Jadrana

Deško vzgajališče v Planini

Preteklo leto je bilo ustanovljeno v Planini pri Rakeku deško vzgajališče za dečke od 7. do 14. leta. V začetku z majhno kapaciteto, medtem se je letos zvišalo število gojencev že preko 50. Za bodoče je predviden velik razvoj tega vzgajališča. Obnovili bodo za prihodnje leto bivšo italijansko vojašnico ob nekdanji meji. Prostor poleg stavbe pa bodo preuredili za igrišče.

Brez dvoma se tu kaže velika skrb države, da pritegne vzgojno zanemarjeno in moralno ogroženo mladino in jo odda temu domu v zaščito in vzgojo. V zavodu imajo otroci osnovno šolo ter vso ostalo oskrbo. Stroški gredo v breme državnega proračuna.

Statistika kaže, da gre krivda v večini primerov staršem samim, ki niso razumeli svojega poslanstva ter nepravilno, oziroma pomanjkljivo vzgajali svoje otroke, ki so bili prepuščeni cesti in slabemu okolju. Tam, kjer so nameščenci socialnih skrbstev budni in jim je problematika okrajev dobro znana, kmalu prijavijo primer vzgojno zanemarjenega otroka, zato so tudi uspehi prevzgoje hitrejši nego tam, kjer je v zavod pripeljejo organi Ljudske milice mladega izprijenca.

Prevzgoja je dolgotrajen proces, ker zahteva od vzgojiteljev poleg očetovske ljubezni še mnogo vztrajnosti in doslednosti. Poseben vzgojni prijem je potreben skoro za vsakega otroka, zato je treba delati mesece in mesece, da vzgojitelj izsledi »ranljivo točko«, ki bo izhodišče za nadaljnjo prevzgojo mladoletnika.

Prihod novih gojencev pa postavi pred pedagoško osebje največ nalog, ker je treba spoznati otrokovo duševnost, njegove navade in razvade ter ga vpeljati v novo kolektivno življenje v urejenih razmerah, ki so za »ptičke brez gnezda« tuje in skoraj nemogoče. Pozabiti mora na divjo prostost in samovoljno gospodovanje na vasi ter začeti z novim delom, da tako nadoknadi čas, ki ga je prej brezplodno izgubil. Spoznati mora, da je vse delo v zavodu usmerjeno v to, da postane nekoč vreden človek človeške družbe. P. Z.

Kulturno življenje v Planini

Za novo sezono je KUD v Planini sestavil pester spored in, kar je pohvale vredno, takoj začelo z delom. Igralska skupina se pripravlja z igro »Okence«, ki jo bo odigrala v prvi polovici novembra. Prav tako se pripravljajo na dostojno izvedbo akademije na Dan republike 29. novembra. Vse vrste fizkulturnega aktiva se uče prostih in simboličnih vaj. Z isto vnemo se pripravljajo tudi gojenci deškega vzgajališča in osnovne šole. Le vaški pevski zbor nekako preveč odlaša z vajami.

KUD v Planini ni pozabilo niti na najmlajše, saj jim bo pripravilo za naš narodni praznik veliko presenečenje. Novo ustanovljeno lutkovno gledališče bo igralo »Žogico — nogico«, kar bo gotovo novost in veselje za naše male. Lutkovno gledališče je izdelano po načrtu in nič ne zaostaja za največjimi v Sloveniji. V zamisli so tudi gostovanja po postojnskem okraju. S.

Volitve v postojnsko okrajno skupščino ZSZ in upokojenci

Upokojenci v postojnskem okraju so zbrani v šestih sindikalnih podružnicah odnosno društvih upokojencev in sicer v Postojni, Ilirski Bistrici, Pivki, Rakeku, Starem trgu in Cerknici. V teh šestih društvih je včlanjeno okrog 800 upokojencev, vendar je še nekaj desetin upokojencev, ki niso člani sindikata.

Upokojenci se živo zanimajo za volitve v prvo skupščino okrajnega zavoda za socialno zavarovanje, ki bodo 26. oktobra. Vsa društva so že pripravila vse potrebno za izvolitev dveh kandidatov, kolikor jih odpade na upokojence glede na njihovo število.

Vsa društva so že dala navodila članom za volitve, vendar je potrebno, da tudi javno pozovemo vse upokojence, člane Društev upokojencev, da je njihova dolžnost, da se udeleže volitev. S polnoštevilno udeležbo pri volitvah bomo dali našim voditeljem priznanje, ker so predali tako važen zavod kot je Zavod za socialno zavarovanje v upravo delavcem, ki so najbolj zainteresirani na dobrem poslovanju tega zavoda.

V prihodnjih dneh bodo vsa društva upokojencev priredila članska zborovanja, na katerih se bosta volilcem predstavila kandidata, ki bosta obenem pojasnila velik pomen prevzema Zavoda za socialno zavarovanje po delavcih in nameščencih. Upokojenci naj se teh zborovanj polnoštevilno udeležijo.

Društvo upokojencev v Postojni je imelo svoje člansko zborovanje v torek 21. t. m. Na tem zborovanju je članom spregovoril kandidat XXIII. volilne enote tov. Kravos Vladimir.

Upokojenci! 26. oktobra vsi na volišče, da pokažemo, da smo tudi mi zainteresirani na bodočem poslovanju novih okrajnih skupščin Zavoda za socialno zavarovanje.

Vlado

Begunje nad Cerknico

Zelo smo veseli novice, da bo kmalu obnovljeno poslopje osnovne šole, ki je bilo požgano v narodnoosvobodilni borbi. Občinski ljudski odbor v Begunjah se je resno lotil tega dela in se zaveda, da bo dal s tem naši mladini to, kar je dolžan dati. Želimo, da bi z obnovo še bolj pohiteli; tisti pa, ki razpolagajo z denarjem, naj pomagajo s krediti, ki so še potrebno za dokončno obnovo.

Prosvetno društvo obnavlja svojo dvorano, ki bo res lepa in še bolj privlačna, kakor je bila doslej. Saj je znano, da so Begunjci zelo delavni na kulturnoprosvetnem področju in kaj radi tekmujejo z Brezovci, ki niso nič manj delavni in se Begunjcem ne dajo.

Obojim želimo veliko uspehov pri tekmovanju! Lilija

ILIRSKA BISTRICA — ZAČETEK POUKA NA ČIPKARSKI ŠOLI

Tudi letos se bomo pridno učile! S tako obljubo so šolska in izvenšolska dekleta pričela z učenjem v čipkarski šoli v Ilirski Bistrici. Ob tej priliki je bil tudi prisrčen sprejem novih učiteljic Stanke Dolenc in Veronike Primac, ki sta med najboljšimi učiteljicami čipkarske obrti v Sloveniji. Po toplem sprejemu od predstavnic občinskega in mestnega odbora AFŽ in gimnazije, so izrazile najtoplejšo zahvalo za skrb in razumevanje ter izjavile, da bodo z vso požrtvovalnostjo in ljubeznijo nadaljevale delo tako, da se bodo res usposobile v obrti in se naučile kvalitetnih izdelkov, sposobnih za prodajo. Tako bodo prispevale ne samo pri okrasu svojih domov, ampak tudi k izboljšanju življenja njihovih družin.

Velika težnja in želja mestnega odbora AFŽ kakor tudi vseh žena in mater je, da bi se ženske obrti poleg čipkarstva razširile tudi v šivanju, pletenju in vezenju.

Razumljivo, saj je skrb za žensko zaposlitev tudi v ilirskobistriškem predelu precej resna. Matere že več kot pol leta zahtevajo, da bi se ustanovila šola za šivanje ali šivalnica, tečaj za pletenje in vezenje, samo da bi se dekleta nekaj izučile. Dokaz pravega in resnega zanimanja za to je bil viden ob otvoritvi čipkarske šole, ko je prišlo veliko število deklet, ki se zanimajo za šivanje z željo, da bi se tudi šivanje kmalu pričelo. Do sedaj je vpisanih že 86 med temi tudi dekleta in precej oddaljenih okoliških vasi.

Občinski ljudski odbor, predsednik okrajnega sveta za kulturo in prosveto tov. Munih, okrajni šolski inštruktor tov. Knel in mestni odbor AFŽ so se resno zavzeli, da se čimbolj razširi ženska obrt in čimprej začne z delom.

Vso to razgibanost in željo po znanju, ki je istočasno tesno povezana tudi z vzgojo v samostojnega, naprednega, socialistično mislečega mladega človeka je treba samo pozdraviti, ter nuditi vso moralno in materialno pomoč.

Primi

POSTOJNA

Združenje rezervnih oficirjev v Postojni prireja vsakih 14 dni v domu JLA zanimiva in poučna predavanja za svoje člane. Predavanja služijo politični in vojaški vzgoji rezervnih oficirjev, zato je vse graje vredno neopravičeno izostajanje s teh sestankov nekaterih članov, ki s tem samo škodujejo ugledu svoje organizacije.

Upravni odbor naj bi v bodoče pozival na odgovornost vse tiste člane, ki se teh sestankov in predavanj ne udeležujejo iz opravičljivih razlogov. Lilija Bogomil

POŽAR V POSTOJNI

V torek se je vnelo skladišče sena na ekonomiji kmetijske zadruge v Postojni. K sreči so bili postojnski gasilci pravočasno na mestu in preprečili razširitev ognja ter tako obvarovali zadrugi za približno milijon dinarjev premoženja. LB

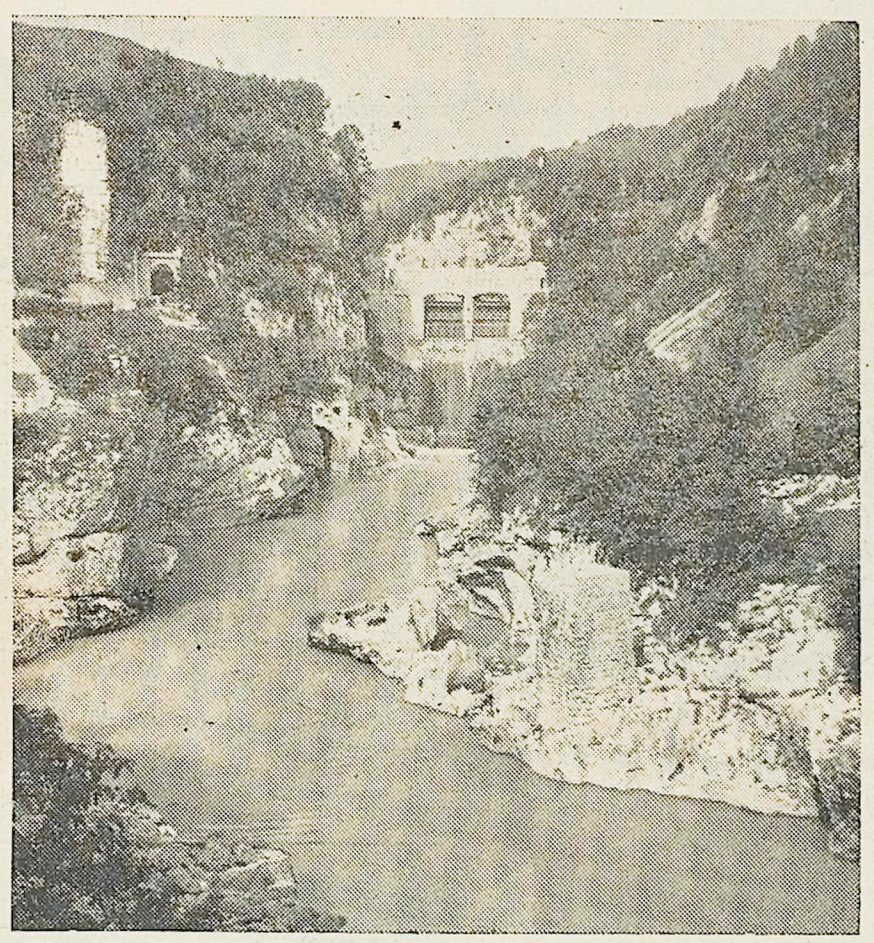

Lepota in koristi naše Soče

SV. DUH NA BLOKAH

V vasi bo v zimskem času splošnoizobraževalni večerni tečaj, ki ga bo vodila učiteljica Hribar Francka, ki bo sama tudi poučevala ženska ročna dela. Pri dekletih, tudi po okoliških vaseh, je že zdaj veliko zanimanje za ta tečaj.

RODITELJSKI SESTANEK V STAREM TRGU

Na sestanku je bilo 54 staršev. Upraviteljica osnovne šole tovarišica Benčina Marija je imela govor z naslovom: »Šolski zvonec je zapel«.

Učitelji so se pomenili s starši, da bodo prinesli otroci copate, v katere se bodo preobuvali in na ta način skrbeli za zdravje.

Tudi glede izostajanja otrok od pouka so sklenili, da bodo prosili upravo šole za odsotnost otrok v tistih dneh, ko bo lepo, da bodo pomagali pri kopanju krompirja.

Želimo, da bi bilo tesno sodelovanje staršev s šolo skozi vse leto, kajti le na ta način bodo uspehi zadovoljivi. Lilija

Delo občinskega LO v Kobaridu

Šele dobrih šest mesecev je, odkar je bila iz devetih manjših krajevnih ljudskih odborov osnovana občina Kobarid. V tem času je imel občinski odbor šest rednih in eno izredno sejo. Veliko je bilo napravljenega za gospodarski in kulturni dvig občanov. Od teh sej je večkrat neupravičeno izostal ljudski odbornik iz Krna. Tudi na sejah je bil bolj molčeč in ni poročal o potrebah ljudstva svoje vasi. Šele ko je predsednik občine Ivan Kurinčič osebno obiskal ta kraj, je zvedel, da je zadnja toča uničila vso ajdo in jih prizadela na krmi, da v vas ne dobivajo pošte, da je nujna potreba dograditi cesto iz Vršnega, ki so jo pričeli graditi že leta 1949. Zaradi pomanjkanja denarnih sredstev, je delo zastalo, čeprav je bilo napravljenega za nad pol milijona din dela, denarja pa so bili porabili le okoli 100.000 din. Lepa požrtvovalnost ljudstva! Zbora volilcev, na katerem so obravnavali vsa taka gospodarska vprašanja, so se udeležili vsi gospodarji. Sklenili so, da bodo tudi sedaj pomagali s prostovoljnim delom, da bo cesta, ki jih bo povezala z glavno cesto, čimprej dograjena. Občina je za začetek dala 100.000 din kredita. Upoštevali bodo tudi škodo po toči pri IV. davčni akontaciji. Urejeno je bilo vprašanje pošte in to tudi za vasi Jevšček in Livške Ravne. Razpravljali so tudi o zgraditvi opornih zidov in posipanju gramoza na cesti Plohi—Jevšček.

V občini je bilo popravljenih deset šol. Samo za šolo na Livku je bilo porabljenih 190.000 din. Za šolo na Vršnem so nabavili novo peč, da bo otrokom prijetneje in jo na znotraj prebelili. Imajo pa načrt in tudi občina vztraja na tem, da bi v tej vasi zgradili novo šolsko poslopje, ker sedanje ne odgovarja več svojemu namenu.

Na sejah so veliko govorili tudi o obnovi po snegu porušene Borjane. Pri tem vprašanju je odbornica iznesla, da je treba sredstva, ki jih je ljudstvo zbralo s toliko ljubeznijo in razumevanjem do prizadetih ljudi, pravilno uporabiti. Nekdo, ki mu je plaz odnesel staro bajto, v kateri že nad dvajset let ni stanoval in je tudi skozi ves ta čas ni vzdrževal, si je sedaj na ta račun gradil — novo hišo. Revizija je ugotovila, upravičenost pritožbe te odbornice in bo hiša dodeljena res potrebni družini. — *jp*

SRPENICA

Dobili smo novo učiteljico

Na Srpenico je letos prišla nova učiteljica, ki je z veliko resnostjo prijela za delo. Ker je tu nižje organizirana šola, je delo precej težko. Vendar se je takoj znašla ter imajo starejši učenci priložnost, da se dobro izobrazijo, saj vključujejo razredi višje stopnje snov, ki spada v prvo gimnazijo. Razumljivo je, da je treba strokovno znanje poglobiti. Razlaga, učni način in snov sama se podaja po najnovejših znanstvenih ugotovitvah.

Medtem ko je taka razlaga povsod že nekaj navadnega in umljivega, je pri nekaterih srpeniških otrocih, katerih starši so še starokopitno uglašeni, naletela na čuden odnos. Šušljanje in čvekanje se je pojavilo predvsem po razlagah nekaterih zgodovinskih in zemljepisnih tem. Tako je razlaga o pračloveku in o njegovem nastanku in razvoju najbolj prizadela njihova mistična čustva. Pa tudi nastanek zemlje, sonca in ostalih nebesnih teles se ne sklada z njihovo »teorijo«.

Z raznimi opazkami vzbujajo pri otrokih nezaupanje do učiteljice. Skoro malo čudno je slišati, da v glavnem neuki ljudje kritizirajo učiteljico in njeno delo. Lahko bi takim »kritikom« dejali s Prešernom: »Le čevlje sodi naj kopitar...«

R. B.

Okrajno čevljarsko podjetje v Tolminu

Podjetje je bilo ustanovljeno leta 1945 in je bilo prvotno zadruga; v podjetje je bilo preimenovano šele 1. 1. 1947. V začetku so imeli težave s stroji in surovinami; kljub temu se je razvilo v dobro podjetje, ki je po načinu industrijsko podjetje. Poznano je po vsej Sloveniji s svojimi kakovostnimi izdelki. V glavnem je to zadruga celotnega kolektiva — vsi so imeli zdravo misel do napredka. Med kolektivom je 24 udarnikov, ki se tudi danes odlikujejo v kvalitetni proizvodnji. Med njimi so bili odlikovani z medaljo dela. Strem'jenje kolektiva je čimprejšnja ureditev prostorov. Pripravljajo tudi gradnjo novih, za kar so sredstva že delno na razpolago. Podjetje bo v bodoče sprejemalo večja in manjša naročila za izdelavo raznovrstne obutve. Preureditev delavnice je važna zato, ker Tolminska nima posebne industrije in ker smo na meji države s kvalitetno tovrstno industrijo sposobni izdelke izvažati. Trenutne težave so pomanjkanje strojev in orodja. Potreben je vsaj delni uvoz nekaterih predmetov. Na raznih razstavah je dobilo podjetje diplomo in pohvalo, za kar gre zasluga celotnemu kolektivu okrajnega čevljarskega podjetja v Tolminu. — o — n —

Delovni kolektiv tovarne

AMPELEA IZOLA

želi v tekmovanju ob VI. kongresu Komunistične partije Jugoslavije vsem delovnim ljudem naše domovine čim več uspehov v izgradnji socializma.

DELOVNI KOLEKTIV

MESTNEGA TRGOVSKEGA PODJETJA

PIRAN

želi vsem delovnim ljudem naše domovine nadaljnjih uspehov ob VI. kongresu KPJ.

MESTNI LJUDSKI ODBOR

PIRAN

želi vsemu prebivalstvu mesta, da bi v tekmovanju v počastitev VI. kongresa KPJ dosegli čim več uspehov v izgradnji socializma in tako najlepše proslavili ta zgodovinski dogodek.

STREHAR- *poklic, ki počasi izginja*

Prav gotovo je človek, ko je v pradavnini začel postavljati svoje prvo stanovanje — skromno leseno bajtico — že mislil, s čim jo bo pokril. Z raznimi polzkusi je ugotovil, da ga na primeren način pritrjena slama še najbolj obvaruje pred nevihtami in dežjem. Zanimivo bi bilo vedeti, kako je postopoma izpopolnjeval streho iz slame, ali kot jo še danes imenujejo «skope». O tem naj bi spregovorili naši etnografi, ki jim posebno danes ne uteče nobena nekdanja navada. Jaz bi se v tem članku dotaknil vprašanja le iz strani zanimivosti tega poklica, ki bo v doglednem času izginil. Je pač napredek, ki sili tudi v najbolj oddaljene vasi in samote, ki počasi izpodrinja slamnate strehe.

Se do začetka narodnoosvobodilne vojne je bilo precej vasi, kjer so bila še vsa gospodarska poslopja pokrita s slamo. Le redke so bile hiše, ki so imele strdo streho, kot pravijo naši ljudje. Ob tem se kar samo po sebi poraja vprašanje: Zakaj nato naši ljudje že prej pokrivali, da bi svoje hiše in druga gospodarska poslopja pokrili s strešno žgano opeko, pločevino ali pa z eternitom? Saj je vendar slamnata streha spravljala v nevarnost požara cele vasi. Največ požarov je nastalo prav zaradi slamnatih streh, bodisi, da je požar povzročila obrela, otroci ali pa, ker so se vžgale saje v dimniku. Tako mi je pravil moj ded, da je pred dobrimi sto med prejšnjo svetovno vojno so oleteli zgorela Gorenja vas Sebrelj, troci povzročili požar na Dabr pri Stviški gori, da je zgorelo več gospodarskih poslopij, lani je strela udarila v vas Labnje pri Cerknem in je zgorelo več hiš in hlevov. V Orehku pri Cerknem je prav tako zgorela skoro vsa vas, zaradi kratkega stika na nekem skednju ob mlačvi žita.

Tu je vmes gospodarsko stanje. Ne drži, da bi naši ljudje ne bili dovzetni za izboljšanjem svojih stanovanj. S prizadnostjo in navezanostjo na zemljo, ki ji je redkokje najdeš primera, so se obdržali — na svoji zemlji — skozi dolgo dobo okupacije Primorske. Le tisti, ki je obdelovali zemljo — in to so bili primorski kmetje in bajtarji, briški in kraški vinogradniki, vojskarski in tunovski dvorji — vedo povedati o velikih zakonitnjenosti in ljubezni do svoje zemlje, katere niso zapustili in izdali niti pod najhujšim davčnim pritiskom. Tako dalеč je bil prignal fašistični okupator vprašanje gospodarstva in obstoja naših ljudi, da niti niso več mislili na rešitev iz težkega gospodarskega stanja. *Delali so samo zato, da se za silo pretolčejo naprej, vse drugo je stopalo v ozadje. Čakali so in upali, da bo prišla rešitev* — iz *Jugoslavije.* Res je bilo nekaj primerov po posameznih vaseh, da so gostilničarji in lesni trgovci — edino tem je takrat cvetela obrt — zamenjali slamnato streho z opeko ali pločevino. Živeli in bogateli so na račun prefinjeno zasnovane gospodarske politike Italije na Primorskem. Bili so troti med neštevilno množico delavnih čebel.

Skoro da sem zašel vstran od začetne misli, ki pa je tesno povezana s slamnatimi strehami. Takrat ko so ljudje zvedeli, da so fašisti požgali prve vasi na Primorskem: Lozice, Ustje in Uhanje na Vipavskem so se s strahom in grozo ozirali na svoje s slamo pokrite hiše, hleve in kozolce. Ideja upora — Smrt fašizmu-svobodo narodu — je že bila v njih. Močnejši in zavednejši so govorili:

«Kaj zato, če nam požgejo. Ko jih ne bo več tu, da bi nam ukazovali in nas izžemali, bomo pa nove zgradili.»

Mišel, da bodo postali sami gospodarji, je ljudem vlivala poguma, da jih ni bilo več groza, ko so slišali skoro dnevno o požigih vasi. Pripravljeni so bili na to velико žrtev. In so v večini vasi to veliko žrtev tudi doprinesli. *Tako močna* ruštalka, napravili oder. Na notranji strani so privezali za sleme močne debele vrvi in zanje privezali «adrnice», ki streharjem služi za hojo med delom.

Kako gre delo, jasno grikazujeta obe priloženi sliki. Omenil bi še, da je treba najprvo na kraju strehe napraviti «peruto», iz trdno zvezanih šopov slame, ki jih imenujejo «peste» to ime izvira iz tega, da je treba za «peste» toliko slame, kot jo streharjeva zagrabi z roko. Da «peruta» lepo izgleda, je treba precej spretnosti, ki jo našima dvema streharjema ni manjkalo.

Starejši ljudje še vedno trdijo, da je slamnata streha še vedno najboljša. Res je najboljša za podeželske vasi, ker malo stane, zadržuje pozimi mraz, poleti pa vročino bolj kot vse ostale strehe in traja, če je dobro napravljena do 30 let. Njena edina slaba stran je, da je neverna za slučaj požara.

Skoro vse vasi, ki so bile požgane v narodnoosvobodilni vojni in so bile «ovmoljene, imajo danes drugačne zunanje lice. Izginile so slamnate strehe. Iz zelenja sadnega drevja se danes rdečijo nove strehe iz žgane opeke.

Ali nas ne bo včasih obšlo majčkeno, čisto majčkeno občutje dolgočasja po nekdanjih prijaznih, s slamo kritih kmečkih domov in vasi? Res, če se bomo spomnili nekdanjega mirnega in tihega vaškega življenja. Danes pa živimo tisto življenje, ki je vredno človeka. Ne bomo se povračali na staro in po tem teožili. Takrat je bilo tako, danes pa je drugače. Doba v kateri živimo, je doba velikih dejanj in zato tudi močnih ljudi. Napravili bomo tako, kot nam je v narodnoosvobodilni vojni povedal Kajuh:

»Prč bo vržeč, če pretesna je oblaka! Človek, novi človek vstal bo iz človeka.«

Eno pa je gotovo: poklic streharjev bo počasi izginil. Mogoče bodo te vrstice vzbudile malo zanimanja v krajih, kjer slamnatih streh nisо nikoli imeli. Zapisal sem jih z namenom, da ne zadde v pozabo življenje strehарjev, ki so polovico svojega življenja preživeli na strehi — med nebom in zemljo.

P. A. — Ogarev

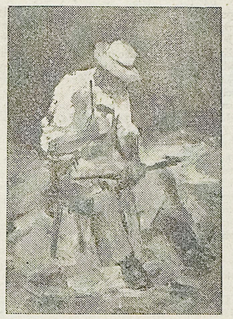

Lojze Perko: Pri klepanju

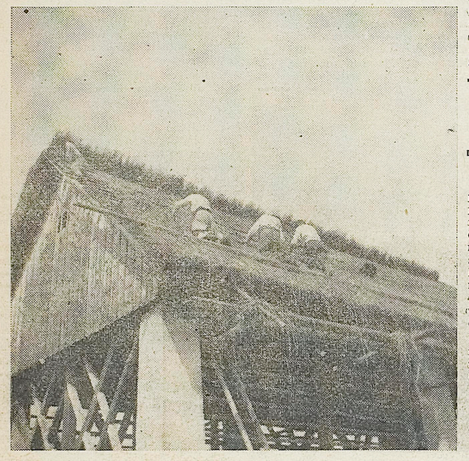

Kmalu bo «plena« narejena do vrha...

Prvo «pot« škope privezujeta...

FRANCE MAGAJNA

GLORIA MUNDI

»Sjor Magajna! V soglasju z vročo željo vsega tukajšnjega prebivalstva smo dobili dovoljenje, da vam gre potujočene priimke zopet denemo v lepo italijansko formo. Tisti, ki se je doslej pisal »Hrvatič«, bo odslej bil zopet »Corbatti«; kdor se je doslej pačil z imenom »Vatovec«, bo od danes naprej postal. »Cavatta«. Vi , ki ste imeli ta neroden naziv »Magajna«, se boste v bodoče pisali »Manjandia«; tisti, ki se je . . .«

»Prego, prego, šjor sekretario,« sem rekel političnemu tajniku. »Moj priimek, razen morda Angležev, vsak lahko prebere in izgovori. Naj cotane, kakor je. Vsi smo doslej bili zadovoljni z njim, ker se lepo rima z blagajno. Ne maram delati sitnosti dobrim oblastem!«

»Kaj slimosti, to je naš dovere. Vaš zadnji priimek je grdo potvorjen. Nekoč ste se pisali »Magajna« (Magagna) in to označuje zelo grdo reč — nekako napako, zabloda ali spačenost ali nekaj takega. »Manjandia« invece . . .«

»No, no; nič »Manjandia« in nič »Magajna«. Ostanem Magajna, kakor sem bil.«

»Ne bo držalo, amiko karisimo, pa bomo videli no. Pridite čez osem dni.«

In sva se videla, preden je preteklo osem dni. Kar na dom mi je prinesel dekret.

»Bko šva, šjor Manjani! Kongratulacijoni! Nič več Magajna ali Manjondi ali Magajna. Nov, kraseн priimek smo vam dali, veličasten! Eko il dekreto! »Manjani« (Magnani) — una belcosa, eh! Izhaja iz slavnega rimljanskega naziva »magnus — velik«. Ali znate kaj latinski? »Magna est veritas! Magnum opus« Ke ne dite?«

»Nič! Ne veljal! Ne drži! To ni opus, to je velik oktopus! Ostanem Magajna kakor sem bil.«

»Sjor Magajna, per Dio . . .«

»To ni res! Vsaj ne takrat, ko so drugi v bližini. Italijani »perdijo«, da odmeva že od hrabov! Tudi vi, šjor sekretario . . .«

Zdaj se je pa gospod politični tajnik molto razjezil.

»Če je pa tako, bo mu'ta — čimkvečemo lire! Apeutamente soverisivo! Sepa, merlo! Petsto lir globe za vsakokrat, ko se boste podpisali po starem. In tu je dekret od prefekture!«

In je odhlačal jezno iz hiše.

Klonil sem. Premalo lir sem imel v žepu, da bi ne klonil. Od tega dne dalje sem se vsaj na uradnih listinah podpisoval Magnani.

Nekaj časa me je bilo pred samim seboj sram. Pa sem bral poznеje v Piccolu, da so nekje na Siciliji ujeli razbojnika, ki se je pisal Magnari. Pozneje se je pisal Magnani tisti, ki je zapalil sirotišnico na Kalabriji in je zgorelo ne vem kolико otrok. Tisti, ki je v Rimu stlačil ženo v vrečo in jo potem vrgel v Tibero, je bil tudi Magnani. Vse je kazalo, da imam po deželi zelo imenitne sorodnike, ki bodo visoko dvignili tudi moj ugled — ugled pa je drugo ime za slavo. Začel sem polagoma dvigati glavo in postajati ponosen. Ko me je leto dni pozneje vprašal berzaljerski kolonelo, če je morda moj brat tisti, ki je nedavno v milanski banki poneveril milijjon lir, sem kar pritrdil. Kolonelo mi je prijateljski stisnil roko in me povabil na večerjo.

In tako sem od takrat naprej živel v polni slavi svojega imena. Kadar me je pot zanesla v pisarne tržaških uradov — in večkrat me je — sem rad opazoval obraze uradnikov, ko sem spregovoril svoj priimek. V hipu so vsi dvignili glave, me nekaj minut strmo gledali, potem so pokimali drug drugemu in se znova zamaknili v pisarijo. Takoj sem vedel, da se je kdo od moje najnovejše žlahte znova preslavil.

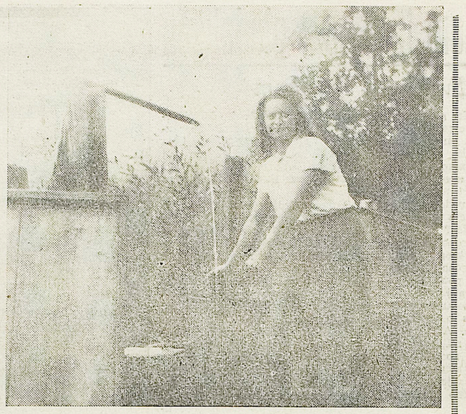

Natočila bo čiste in mrzle studenčnice in z njo pogasila žejo... Kdo ve, če ji bo ta ohladila skrite srčne bolečine?

Tekom naše osvobodilne vojne sem postal renegat. Mirne vesti sem zatajil vse svoje bratrance in strice po Italiji in se začel tudi uradno pisati Magajna. Moja slava je šla fuč. Se nekoliko jo je obudil moj brat v tretjem kolenu, tovariš Magnani, ko je v družbi nekega drugega tolovaja poskusil pred par leti ragoiti edino zveličavno Togliatijevo KPI. Takoj za tem je moj mangnatijski sloves ugasnil popolnoma.

Toda brez slave mi je zelo težko živeti. Najprej sem upokušal zapaliti sosedov skedenj, pa so bile naše vžigalice take, da sem porisal deset škatljic, ne da bi mogel zažgati eno samo slamico. Moji dobrotniki so bili nezaslišano premajhni, da bi se smel uveljavljati na tem polju. V mislih sem začel izumljati najbolji podle hudobije, pa nobena — po tej komaj pretekli dobi fašizma — ni kazala resnične izvirnosti. Kakršnokoli lopovščino sem si bil izmislil, vsaka je bila že prej od fašistov do oguljenosti izvajana. Plagijator pa, veste, res nisem maral postati. Plagijator je opeko in obtesane trampove in sploh vse, kar razumemo pod besedo »gradbiva« in slava se je vsipala name kakor mana na Izraelce v puščavi. V globokih mislih name so Ljubljančani začeli hoditi po ulicah odkriti in kadar sta se dva znanca srečala, sta rekla: »Tale Magajna. — to ti je pisač!« In celo čez mejo je splavala moja slava. Ali ni neka tržaška Trešja, ki zna tudi po kranjsko, rekla ondan kar javno na ulici in v najčistejši pragmatični italijanščini: »Mi pjaži kvešto Magajna, veramente že un bravo pišoni«

Kmalu sem se v novi gloriji malce odpočil, že so nastale nepriličkovane homatije. Kakor slepi netopir je začela moja slava mahedrati po neparnih progah in kozaki znake kozmične špapavesti. Mojnje v moji literarni fabriki sta nehote povzročila moja soprimkarja Marjo iz Tusta in moj krvni brat Bogo v Ljubljani. Oba dekujeta približno na isti valovni dolžini, ki bi morala biti samo moja, in slike vseh treh se v televizijskem okencu tako mešajo med seboj, da je vse skupaj podobno velikі bitki petelinov. *(Konec prihodnjič)*

MIROSLAV KRLEŽA

DOMOBRANEC

Jambrek

ODLOMEK

Ko se je Jambrek prvič osvestil, je bil poldan.

Ležal je v orjaškem tovornem avtomobilu Rdečega križa in pred njim se valjajo silni avtomobili po blatu in motorji ropotajo. Železne verige rožljajo, kakor da hodi tu kdo v verige okovan, avto pa se vali po kolovozih in jarkih kakor orjaška ladja, slišati je, kako stokajo in cvilijo ranjenci.

Bledo sonce se je prebilo skozi oblake in ogrelo pomladanske hlape ter odnaša blato po blatnih kotanjah, kjer se cedijo sive krpe snega.

Jambrek gleda vse to in posluša stokanje ranjencev ter se spominja, kako je prišel iz jame, pa še zdaj vidi pred seboj tiste količke z napeto žico in vidi samo beli oblak ter rumenkastooranžne jezike, ki so zalizali, a je tako pobit, utrujen in izmučen, da nikakor ne more zgraditi mostu med temi avtomobili in tisto jamo in tistimi kolei z bodečo žico.

— Kaj naj vse to pomeni in kako je vse to?

— Avtomobili! V avtomobilu se vozi. In glej, tukaj poleg avtomobila jezdi črn konjenik. Kako čudno dirja ta črni konj!

Tanki oklep konja se je zvil, kakor da bo počil, ter se sloči nad zemljo v ploščatem loku, kopito pa se tako elastično izvija iz blata, da Jambrek z vso silo napenja svoje možgane, da bi mu dognali, ali ta jezdec leti ali samo jezdi. Ta črni konj leti! Leti! Sonce pa greje prijetno kakor peč in Jambreka nikjer ne boli, samo žejen je.

Jambrek leži v pločevinastem koritu (kajti pločevina hladi njegove potne prste, kadar tipa okoli sebe) in zdi se mu, da je ves povezan, pa bi rad vedel, čemu je tako povezan in zakaj ti ljudje tu okoli njega stokajo in ječijo, pa se hoče za hip zravnati. Tedaj pa ga nekaj prekolje na pol preko vsega telesa in na Jambrekove veke se spet spusti črnina, brez bolečin in gluha.

Drugič se je osvestil v železniškem vozu.

Jambrek leži na postelji, nad glavo pa mu niha nočna svetilka, slišati je, kako šmrčijo ljudje v spanju, vsi sortirani v tem črnem naročju voza kakor krste.

Vlak vozi, vozi, kotali se po tračnicah, koleša pa udarjajo na železo tračnic prav tako kot na zagorcu. To je isti ritem!

Močnejši začetni udarec, zamolkel in globok, z dvema šibkejšima refleksivnima, ki sta kakor odmev onemu prvemu, pa spet zabobni tisti globoki, zamolkli, in tako se udarci preganjajo in lovijo, vagon pa se trese kakor mlinsko kolo in melje pod seboj svojo pot.

Vlak je zdrvel preko kretnice in udarjanje se je pomirilo in vse je obstalo, zunaj odzvanjajo nejasni in tuji glasovi.

Neki ljudje hodijo ob vagonu, in sicer mnogo ljudi, tisti gramoz, ki je nasut med pragovi in tračnicami, se usipa s proge in slišati je, kako se ljudje spotikajo, kakor da nosijo nekaj težkega, nekdo pa se glasno zadira, nato se pa oglasijo trobente in zasliši se hrzanje konj ter udarjanje s kopiti na lesene podove vagonov.

»Kateri znak je to?« To je znak konjeniške trobente. Jambrek pa je pešec in domobranec in nikakor ne more uganiti, kaj bi to bilo. To ni zbor, tudi pozor ni! Kaj je?

Dolgo je tako stal vlak in zunaj so nosili svetilke, tudi v ta črni voz so padali rumeni žarki ter se prelili preko temne votline iz kota v kot in nato spet izginili, slišati pa je bilo topotanje konj in ostro rožljanje verig, potlej pa se je nekje oglasila čudna ptica, hreščeva in rezka, in vse je spet utihnilo.

Lokomotive so piskale in sople in spet se je vagon počasi in neslišno zganil ter se nekam zaletel ter zopet teče, kar naprej teče: dum-ta-ta, dum-ta-ta!

Vagon niha na desno in na levo, ta grobo otesana škatla na jeklenih osch se trese, rumene proge svetilke pa, ki niha nekje, so zaplesale po deskah in po velikih bledih obrazih.

Nekdo smrči v kotu, Jambrek pa se kuha v vročini in se ves poti Vrgel je raz sebe odejo in sveži zrak, ki vdira skozi razpoko v vratih, mu dobro de, Jambrek globoko zajame sapo, da se nadiha tega hladnega nočnega zraka.

»Umirāju, umirāju, gospodi, umirāju,« tako stoka nekdo za Jambrekom, ravno za njegovo glavo, Jambrek sliši ta glas, ampak nikakor ne more videti, kdo bi to bil.

Hotel se je vzdigniti, da spoznanje nervozno in silovito, da bi videl, kdo stoka in kaj se pravzaprav dogaja z njim, živo je trenil in se hotel zravnati, ko se mu je prvič oglasila tista bolečina.

Ranjen, živinsko, smrtno ranjen, v zavesti tiste bolečine, je zavpil Jambrek z glasom, ki je odjeknil preko vseh dva in dvajsetih vagonov celega transporta, se celo strojnik ga je slišal ter pomislil, da je morda kak ranjenec padel pod vlak.

V Jambreku se je oglasilo nekaj neizrekljivo motnega in silnega in vse se je zavrtelo v mračen vrtinec in čutil je, kako ga vleče nekaj vse globlje in globlje v neko strahotno umiranje, ki se ne bo nikdar končalo.

Levo nogo so Jambreku odrezali nad kolenom že v templarskem vlaku, desno pa so mu odsekali ravno v kolku v privatnem sanatoriju Njenega Visočanstva Marije Annunziate Valerije Kostančec.

Sprehod v prirodo

Vozim se v udobnem avtobusu po lepi asfaltirani cesti iz Kopra proti Izoli. Pozval me je prijatelj na lov. Kaj bomo lovili, kje in s čim, mi niso hoteli povedati. Izmamil mi je samo obljubo, da bom šel z njimi na lov. Sedaj sedi poleg mene v avtobusu in na vsa moja poizvedovanja se samo hudomušno smehlja, češ naj ne bom vendar toliko radoveden, ko pride čas, bom že vse izvedel.

Niti opazil nisem, kdaj smo prešli naš največji rudnik železa, razvaline nemškrne orjaške prekooceanske ladje »Rexe«. Moj sopotnik je dal znak šoferju. Avtobus se je naglo ustavil in midva sva izstopila.

Pred nama je ležalo simpatično industrijsko mestece Izola.

»Na drugo stran ceste morava in po tisti stezi naprej!«

»Končno, ali smem izvedeti že kam?« sem vprašal.

»Lovilo se je je zasmejal in mi s prstom pokazal leseno tablo ob cesti. Bil ja napis strunjanske lovske družine, ki označuje mejo njihovega lovskega revirja.

Mučne ova stopala poleg opekarne opojetja »Rudas« in prišla do stezice, ki se je vila med polji. Po nevernih petsto metrih poti je prijatelj za trenutek izginil v trsju, od koder je privlekel dve ogromni mreži nasajeni na močni palici.

»Torej vendar, s temi malhami gremo nad orjaške metulje, kaj ne?!«

Nemesto odgovora je prijatelj položil prst na usta, nisj bom tiho. Oprezno se je izogibal mlakam in obstal pred kotanjo polno vode. Naćkrog je rastlo trsje, tudi kotanja je bila gosto zaraščena.

Oba sva molčala. V trsju pa je od časa do časa zapraskotalo, tresnilo in zopet vse utihnilo. V temno zeleni vodi so se pojavile temne lise — mali valovi, sem in tja se je trsje z rahlim šumom zamajalo in zopet umirilo.

Prijatelj se je eklonil k meni in zašepetal: »Jeguljeta

Ko sem se s polno torbo jegulj vračal proti domu, sem premišljeval, od kod te navidez tako odurne živali, tako daleč na Koprskem? Pozorno sem preiskal vso okolico, da bi našel povezavo barja z morjem, toda moj trud je bil zaman.

Kjerkoli na svetu, v Evropi in izven nje, so v sladkovodnih jezerih jegulje, je nerešena uganka, odkod prihajajo in kam se razgube.

Znanstveno je dognano, da imajo vse jegulje na svetu eno samo stalno zborno mesto za ženidbeno rajanje in to v globinah morja ob Bermudskim otočju, Izključno tukaj in vedno na istem mestu v globini nad tisoč metrov se združujejo milioni jegulj.

Morski tokovi in vetrovi razneso larve, ki izhajajo iz jeguljinih iker, na vse štiri strani sveta. Ko mladinci odrastejo, se v gotovem času zopet napote na svaščeno potovanje. Kako prispejo v sladke vode in potem spet v morje — to je uganka. Nikoče na svetu pa še ni dognal in djel jegulje, niti žive niti mrtve, po času, ko izvrši prirodni nagon oplojevanja, tem nekje v skrivnostnih globočinah morja, ki zapljuskuje Bermudsko otočje.

Dejstvo je, da so mi jegulje izborno teknile, čeprav mi je ostala njihova življenjska pot ne naprej skrivnost. *Ing. J. Simončič*

ZANIMIVOSTI PO SVETU

MINISTER S KLEŠČAMI

Istvan Muraj, madžarski poslanik v Teheranu, je pred kratkim razposlal vsem inozemskim diplomatom v Teheranu posetnice s sledečim napisom: Isztvan Muraj, electromonter, minister. Diplomatski zbor sedaj ne ve ali naj ga pokliče, da jim popravi kuhalnik, kadar se bo pokvaril in pa kako bo to napravil, ko tiči nič in den za visoko ograjo sovjetske ambasade.

TELEGRAM IZ ONOSTRANSTVA

Pred dobrim letom in pol je umrl André Gide, znan francoski pisatelj. Kot prepričan ateist je bil hud nasprotnik drugih dveh piscev, Mauriaca in Claudela, ki sta katoličana. Bili so si stalno v laseh. Kmalu po Gidovi smrti pa je nekega jutra prinesel poštar Mauriacu tole brzojavko: »Pekla ni stop lahko živiš brez skrbi stop Prosim obvesti Claudela stop André Gide«.

IVAN RENKO

VOJKOV VOD

Pomaknili smo se še bliže k hiši in polegli na mestu, odkoder smo lahko vzeli sna muhoc bele, za vsak primer, če bi našemu vodniku šla trda.

Lojze je odšel. Spremljali smo ga s pogledom, ko jo je odločno mahal po rebuli navzdol. Hkrati pa smo budno opazovali družbo pod kozolcem, ki je mirno nadaljevala svoje delo. Ko se je vodič prikazal izza roba, so vsi trije naenkrat popustili preprot in skočili k orožju. Lojze je obstal in klical Novaka po imenu. Ta čas smo mi trije v kritju pričakovali, kaj bo nastalo. Cevi naših puškо so se pomikale, vsaka za svojim ciljem, kot so se beli gibali. Na najmanjši znak, da je vodič v nevarnosti, bi vžgali po njih.

Pa ni prišlo do tega. Videli smo kmalu, da so se spoznali in napetost je popustila. Vrnili so se vsi skupaj do hiše in se razgovarjali morda svojih dvajset minut ter si pojasnjevali. Bili smo predalеč, da bi kaj razumeli. Nato se je Lojze počasi dvignil — opazili smo, kako se pretvarja da se mu nikamor ne mudi — in krenil popolnoma v nasprotno smer od nas ter se naćkreg vrnil na mesto, kjer smo ga pričakovali.

»Kaj je?«

»Skrela, če kaj razumem.« je nejevoljno bruhnil.« Novak in ona dva, ki pa jih ne poznam, so mi vse skupaj — slovenski narodi. vero, fašiste, partizane, Italijane in vrag si ga vedi kaj še, tako zamešali, da pri najboljši volji ne vem, kaj naj rečem. Govorijo, da so partizani komunisti in se je treba boriti proti njim, da Mussolinov ne marajo, da so pa le boljši, ker upoštevajo boga in vero. To sem nekako izljuščil. Ko pa sem jih vprašal, kaj bi pravzaprav radi, mi niso znali odgovoriti kot to, naj se čimprej poberem, kajti če me dobe partizani bo po meni, če pa srečam kako njihovo patruljo, se bo zgodilo isto. Rekli so mi, da imam sploh srečo, ker me Novak pozna. Tedaj sem razumel, da ni dobro odlašati in se poslovil od njih.«

Od vsega tega smo postali le malo pametnejši. Najprej smo se hoteli vrniti in napasti bele, potem pa smo se premislili, ker je bil Vojko mišljenja, da to ne bi bilo dobro, dokler nimamo navezali stikov s partizani. Bal se je, da ga kaj ne polomimo, ko pa je bilo vse tako čudno zapleteno, da res nismo mogli priti do jasne slike brez pomoči tovarišev. Pozneje nam je bilo žal, da smo bele puščali na miru. Zvedeli smo namreč, da so bili vsi trije med najaktivnejšimi in so jih naši iz Dolomitskega odreda že večkrat poskušali kratkovezi za njihovo zadnjičko delo.

Predno smo nadaljevali pot, smo se poslovili od vodiča, ki se je hotel vrniti domov. Poti naprej ni poznal in nam ni mogel več pomagati. Zraven pa smo imeli občutek, da se je ustašil, ko je videl kakšen je položaj in želel, da čimprej krene iz tega kraja, Zaradi tega mu je Vojko dovolil, da se vrne.

Ostali smo sami, vsi trije prvič v teh krajih. Morali smo hoditi podnevi, kar pa je bilo zelo nevarno. (Tega dne smo se zavedeli šele tedaj, ko smo prišli do odreda in so se razveselili čudili, da smo sploh uspeli priti živi skozi). Udarili smo jo po kanji v smeri Podkipe. Ko smo hodili po poljih in sredavali kmete, ki so delali na njivah, so se vsi drželi, kakor da nas niso sploh opazili. Sedaj se nam to ni več zdeло čudno, ker smo se nekako privadili. Vendar pa tisti neprijeten občutek, ko nekdo gleda skozi tebe, kot da te ni, ni posebno dobro vplival na naše razpoloženje. Poleg tega smo se vrtели tem okrog že tri ali štiri dni, ne da bi bili kaj bilo čeljar o partizanih nočene vesti.

Tako smo nekega večera prišli napoteni do Podkipe. Ustavili smo se pri prvi hiši, kjer smo videli luč. Dogovorili smo se nikako za večerjo in med časom, ko so nam pripravljali jed, speljali pogovor na partizane. Povedali so nam, da pridejo včasih skozi in gospodar nam je svetoval, naj krenemo preko Zažarja v Horjul, kjer jih bomo verjetno našli. *(Dalje)*

SLOVENSKA BESEDA

43.

Brali smo račun piranske plinarne in smo se zares od srca nasmejali. Čeprav je nam, ki živimo v Piranu, čut za čistost jezika skoraj otopel, nas je vendar ta ganljiva slovenščina zopet zbudila.

V Piranu teče dolga pravda, kako naj kustimo ulice, trge in nabrežja. Posvetovali smo se s slovenskim pravopisom, ker pa so njegove zahteve preozke in zato dolgočasne, smo se odločili, da bodo napisi v dobri, manj dobri, slabi in celo neprebavni slovenščini:

ULICA 29 NOVEMBER
TRG EDVARD KARDELJ
COMBIJEVA ULICA
ULICA VLADIMIRA ILICA-LENINA
ULICA VSTAJENJA

Če vas zanima, preberite še dole obvestilo:

Obveščamo vse interesente da je odprta vpisnica v šolskeki tečaj. Vpisnine sprejemamo vsaki dan . . .

Drugače pa je v Piranu prav lepo. Hočimo v restauracije in nazdravljamo jedinstvu in socjalizmu.

»Tolaži nas misel, da tudi drugje nišo boljši. V Portorožu poziva jo lastnike pesov, Okrajna uprava vodovodov in melioracij v Kopru pa takole prevaja svoj Avviso dđ pagamento — Plačilni poziv:

Somma da pagare
Svota za plačati
Il pagamento sarà effettuato per: Cassa/Banca all'Amministrazione Piazza Brolo.

Vplačila za Koper je se izvrši v našem uradu Trg Brolo.

Toda Pirančani smo si že izjavili v roke in vse te nerednosti bodo kmalu iz Pirana izginile kakor nekdanji razgled Uprave centne železnice:

Ultima corsa Zadna dirka

V vseh napitkih res ni toliko grobe neresnice in grdega klevetanja kot v tej, ki obsoja piranski tramvaj, da dirka, vendar: dela smo se lotili.

Ob otvoritvi sezone v koprskem ljudskem gledališču

Razgovor z direktorjem Evgenom Frelihom

Kdor skrbno spremlja rast naših podeželskih odrov in se poglablja v njihovo problematiko tudi izven scene, bo rad priznal, da je pot navzgor trnjeva in da je vsak, že najmanjši uspeh, zvezan s težkim in požrtvovalnim delom celotnega kolektiva. Med njim in ansamblom se bo utrjevala tiha konvencija razumevanja, ki bo daleč presegla okvir aplavdiranja ob uspelih in zmrdovanja ob neuspelih prireditvah: zaživel bo z gledališčem in se čutil soodgovornega za njegov razvoj. Ne bo odveč, če trdim, da veljajo te besede obiskovalcem koprskega gledališča bolj kot katerimkolim obiskovalcem naših diletantskih in poloprofesionalnih odrov, saj živimo na ozemlju, kjer so kulturno življenje toliko let neusmiljeno teptali in kjer je težko, zelo težko celiti rane. Prav to so bili razlogi, da sem sklenil obiskati direktorja koprskega ljudskega gledališča Evgena Freliha in v razgovoru z njim predstaviti širšemu občinstvu to mlado kulturno ustanovo. Bil je sredi priprav za otvoritveno predstavo letošnje sezone Gogoljevo »Ženitev«, vendar ko sem mu razložil svoje želje, je bil rad pripravljen žrtvovati nekaj časa.

Menim, da je Ljudsko gledališče v Kopru v prvem letu svojega obstanka prebrodilo začetne težave in da se je kolikor toliko afirmiralo med gledališko publiko. Kaj smatrate za največji uspeh svojega delovanja in katere so bile najbolj šibke točke?

Zdi se mi, da je še prezgodaj govoriti o kakšnih večjih uspehih našega gledališča. Korak naprej predstavlja predvsem pristop k sistematičnemu delu gledališke dejavnosti in postopoma ostvaritev poklicnega aktiva. Omenil bi tudi, da nas je v prvi sezoni obiskala komisija poklicnih gledaliških strokovnjakov iz Ljubljane, ki je po ogledu Priestleyeve igre »Inšpektor na obisku« odobrila in pohvalila naše začrtano delo. Kot šibko točko v prvi sezoni smatram izbiro pretežkega repertoarja. Cankarjev »Kralj na Betajnovi« in Priestleyev »Inšpektor na obisku« sta težki psihološki in konverzacijski deli, ki delata preglavice celo poklicnim gledališčem, kaj šele mladi dramski družini, ki jo sestavljajo po večini le ljubitelji dramske umetnosti. Olajšanje je prinesla šele Golarjeva veseloigra »Vdova Rošlinka«, ki so jo zlasti na podeželju sprejeli z velikim zanimanjem.

Kako je z izpopolnjevanjem in kvalitetnim dviganjem igralskega kadra: Ali ste našli med tukajšnjim prebivalstvom ljudi, ki bi jih zanimal igralski poklic?

Kakor pri vseh mladih gledališčih je tudi pri nas vprašanje kadra pereče. Zaenkrat si bomo skušali pomagati z gostovanji članov SNG iz Trsta. V pretekli sezoni je pri nas že gostoval član SNG iz Trsta Ernest Zega, v prihodnji pa predvidevamo tudi nastop Eme Starčeve. Podobno bomo morali reševati tudi vprašanje pomanjkanja režiserjev. Vsakodnevni študij angažiranih igralcev nam je porok kvalitetnega dviganja kadra. Ne mislim tu samo repertoarni študij, temveč tudi sporednega, ki zajema razen tehnike govora tudi zgodovino gledališča, obravnavanje gledališke problematike in drugo.

Nagnjenje k igralskemu udejstvovanju je med slovenskim narodom zelo pogosto in prirodno je, da je med igralci prosvetnih društev na podeželju tudi nekaj takih, ki se žele izpopolniti in se celo posvetiti igralskemu poklicu. Razumljivo je, da bomo tem nudili vso pomoč. Tudi med dijaki koprske gimnazije je precejšnje zanimanje za dramatsko udejstvovanje in jih večkrat vključujemo v naše delo.

Ob pregledu letošnjega repertoarja sem zapazil novo ime v naši domači dramski umetnosti. Ali bi mi lahko povedali nekaj besed o drami Franceta Cankarja »Dokler bo reka tekla«?

Razen Pucove »Operacije« pri Franceta Cankarja »Dokler bo reka tekla«, ki bo hkrati krstna predstava. S tem želimo dati poudarka literarnemu udejstvovanju slovenskega delavca. Delo vsebuje sodobno, zdravo tematiko s posegom v probleme zadružništva. Avtor prikaže konservativnega mlinarja, ki se v začetku ne more sporazumeti z novo stvarnostjo, ob koncu pa ga novo porajajoče se življenje vendarle pritegne v koristno družbeno delovanje.

Opazil sem, da pripravljate tudi mladinsko spevoigro Radovana Gobca »V bratskem objemu«. Zdi se mi, da je tudi to lep korak naprej v razvoju gledališča, saj zahteva spevoigra mnogo več priprav in truda. Naša mladina, pa tudi starejši bodo zadovoljni, če jim boste postregli z nekaj pojasnili.

Da bi vzpostavili čim tesnejši kontakt med mladino in gledališčem, smo se odločili za študij Gobčeve mladinske spevoigre, ki bo nudila doraščajoči mladini s svojo pevsko, plesno in igralsko pestrostjo mnogo poštenega razvedrila. Sodelovala bo v pretežni večini gimnazijska mladina. Delo bo zahtevalo daljšega študija, zato smo jo seveda determinirali za konec sezone.

Kako je z italijansko grupo gledališča. Kakšne uspehe je imela doslej glede odziva med italijanskim prebivalstvom in kakšne načrte ima za prihodnost?

Italijanska grupa našega gledališča se popolnoma enakovredno razvija s slovensko. Po uspeli uprizoritvi Berrinijeve drame »Il Beffardo« v preteklí sezoni, pripravljajo v novi sezoni razen Pirandellijeve tragedije »Henrik IV« še Ibsenovo dramo »Mala Eyolf« in Molièrjevo komedijo »George Dandin«. Tudi v novi sezoni bodo gostovali po tukajšnjih obmorskih mestih, saj italijansko občinstvo zelo rado poseča njihove skrbno pripravljene uprizoritve.

Namen ljudskega gledališča je med drugim popularizirati gledališko umetnost na našem podeželju Kaj ste doslej storili na tem področju in kakšne načrte imate za prihodnost?

Prav imate. Namen ljudskega gledališča je in bo posredovati gledališko umetnost našemu ljudstvu. S svojimi gostovanji po istrskem podeželju skušamo vzbujati zanimanje za dramsko udejstvovanje. Polne dvorane zadružnih domov ob naših gostovanjih zgovorno pričajo o tej potrebi. V tem nas vodi čut odgovornosti do dragega naroda. Za čim tesnejše zbližanje smo uvedli tedenske inštruktorske obiske naših dramskih družin, kjer člani ljudskega gledališča operativno posegajo v njihovo delo in usmerjajo pravilen razvoj. V tej sezoni nameravajo obiskati tudi najbolj oddaljene kraje, ki doslej sploh še niso imeli priložnosti slišati slovensko besedo z odra.

Vem, da so precejšnje težave v zvezi z materialno osamosvojitvijo gledališča. Ali ste tudi na tem področju dosegli kaj uspehov?

Pod materialno osamosvojitvijo mislite verjetno preskrbovanje opreme, scene in podobno. Ta vprašanja rešujemo delno z lastnim nakupovanjem. S pomočjo subvencije ljudske oblasti se nam postopoma polni potrebni fondus v garderobi in rekvizitih. In kakor povsod, tako je tudi tu potrebno mnogo iznajdljivosti.

*

Končala sva razgovor. Izrazil sem direktorju svoje prepričanje, da je ustanova na dobri poti in da ima vse pogoje, da si pridobi še širši krog ljubiteljev gledališke umetnosti. »Mnogo zdravega optimizma, močne volje in hotenja bo še potrebno — mi je odvrnil — o obračunu pa bomo spregovorili ob koncu sezone.«

L. O.

NOVI FILMI

NEVIHTA

V prejšnji številki smo se spoznali z dvema novima filmoma domače produkcije, ki jih sedaj končuje slovensko filmsko proizvodno podjetje »Triglav-film« iz Ljubljane. Danes pa se bomo nekoliko pogovorili o hrvatskem filmu »Nevihta« ki ga je izdelalo filmsko podjetje »Jadran-film« iz Zagreba in je sedaj v zaključni fazi.

Film obravnava dramo žene iz srednje Dalmacije. Začne se s prizorom na krovu parnika, od koder se vrže Dalmatinka v morje. Hladnokrvni in pogumni mornarji ji rešijo življenje.

Scenarij je napisal Vatroslav Djurica, ki je hkrati tudi režiser. Glasbene kompozicije je sestavil Boris Papandopulo, snematelj pa je Franjo Vrdoljivec. V filmu nastopa vsega 9 igralcev. Nositeljica glavne ženske vloge je Mia Oremović, članica zagrebškega narodnega gledališča. V vlogi Rose nastopa prvič pred filmsko kamero. Za vlogo njene male hčerke Jadranke je režiser izbral mlado deklico Nado Kraljevićevo iz Knina. Članica riškega gledališča Dragica Halič nastopa v vlogi Kiku, član jugoslovanskega dramskega gledališča Dragutin Felle pa v vlogi Draga. Razen njih igrajo še Antun Nalis, Tana Moscarelli, Anja Đurđjević in Veljko Butajić.

V filmu nastopa tudi brigada ribičev iz kmečko delavne zadruge »Ulika« iz Kaštela. Film so snemali v Kaštelu, na Hvaru in v ateljejih »Jadran-filma«.

»VELIKA MUKA«

Te dni predvajajo po naših kinematografih barvni film »Velika muka«. Film spada v dolgo serijo cowboyskih filmov, v katerih so pustolovščine in fizična obračunavanja na dnevnem redu. Čeprav so te vrste filmov daleč od realnosti, zabavajo gledalce, zlasti mladino. »Veliko muko« odlikujejo pred drugimi tovrstnimi filmi odlične barve in dovršena igra glavnih igralcev.

Nosilec glavne vloge je znani filmski cowboy John Wyjne, ki je v Betty Field dobil odlično partnerico.

DAN KULTURE
v postojnskem okraju

Preteklo nedeljo so imele ljudskoprosvetne organizacije postojnskega okraja v okviru Dneva kulture uspele prireditve. V *Cerknici* je prisostovalo nastopu moškega, mešanega in pionirskega pevskega zbora nad 500 ljudi, na *Rakeku* pa koncertu JLA iz Postojne okrog 400 ljudi, V Prestranku sta nastopila pevska zbora iz Slavine in Prestranka, šolska mladina iz *Orehka, Slavine* in *Prestranka* pa je popoldne tekmovala v raznih fizkulturnih panogah. Koncert je bil na primerni višini, dočim se je telovadnemu nastopu poznalo, da so bile priprave bolj površne.

Kulturne prireditve so bile tudi v *Hruševju*, kjer so gostovali Jeseničani, na *Pivki*, v *Grahovem*, v *Starem trgu*, *Babnem polju*, v *Jelšanah*, v *Ilirski Bistrici*, na *Uncu* in v *Postojni*, kjer je Gledališče za Slovensko Primorje nastopilo z igro »Življenje je lepo«.

Lojze Perko: Veronika

Josip Godina - Vrdelski

Ob 144-letnici njegovega rojstva

Letos je minilo 144 let, odkar se je rodil v Trstu na Vrdeli slovenski publicist Josip Godina-Vrdelski. Očetu je bilo ime Anton, materi pa Marija in imela sta šestnajst otrok. Roditelja nista znala ne brati in ne pisati. Med veliko lakoto, ki je bila leta 1816, je izgubil svojo mater. Po materini smrti je moral Josip iti z doma služit k ujcu Vatovcu, ki je imel in bral slovenske knjige. Po dolgem moledovanju se je posrečilo dečku, da mu je ujec dovolil jeseni leta 1821 obiskovati mestno šolo na »Farari Reni«, nato ga je poslal leta 1825 v Koper v latinske šole. Pozneje je prišel na goriško, ljubljansko in spet na goriško gimnazijo, kjer je opravil latinske šole leta 1831, pozneje pa še retoriko leta 1834.

Goriški profesor Rehfeld mu je priskrbel pri nekem Švabu v Gradcu mesto domačega učitelja, tako da je lahko obiskoval pravoslovna predavanja na vseučilišču. Tam se je seznanil s Fr. Miklošičem in Sakličem. Ko je leta 1837 dokončal pravoslovne študije v Gradcu, se je vrnil v Trst ter stopil v sodno službo. Leta 1839 je prestopil v finančno službo, kjer se mu je obetalo boljše mesto. Leta 1840 je šel v Dubrovnik in se tamkaj oženil s Kristino Simpfovo, hčerko okrajnega zdravnika. Dve leti kasneje so ga premestili v Split. Tu mu je leta 1843 umrla na prirodu dobra Kristina. Leta 1845 je prišel iz Splita v Trst, odtod pa so ga premestili v Tržič in leta 1846 se je v Gorici drugič oženil s Frančiško, hčerko odvetnika Koha iz Gradca. Nato je šel izopet v Split, iz Splita v Trst, odtod pa v Koper, kjer mu je umrla druga žena in za njo vseh sedem sinov. Leta 1856 se je oženil še v tretje ter šel nato v Celovec, od koder se je vrnil v Trst leta 1863, kjer je končno tudi ostal ter stopil v pokoj leta 1875 kot višji finančni komisar.

Godina je bil zelo nadarjen. Že kot dijak se je naučil italijanskega, francoskega in angleškega jezika; slednjega se je učil tudi pri M. Čopu v Ljubljani in S. Sakliču v Gradcu. Med bivanjem v Dalmaciji se je seznanil do dobrega s srbohrvatskim jezikom. Leta 1851 je nameravala vlada uvesti na realki v Trstu srbohrvatski jezik. Po želji vladnega svetnika Beka, dobrega Slovenca, bi moral omenjeni jezik poučevati Godina. Ko je to zvedel višji svetnik Fluk, se je vse skupaj razblinilo, Godina pa je zaradi tega dobil ime panslavista. Ker mu je pouk na realki izpodletel, se je lotil z vso vnemo slovenskega pisanja.

V Splitu je izdajal leta 1834 italijansko knjigo »Manuale delle leggi sul bollo e sulle tasse«. Leta 1853 je izdal svojo prvo slovensko publikacijo »Koledarček za leto 1853«. Objavljal je krajepisne in narodopisne črtice, zlasti o tržaških Slovencih in poljudne članke o parobrodarstvu, železnicah, vremenoslovju, tinkarstvu, koristnosti znanja in dr. Istega leta je vabil k naročbi nekiega »Voditelja k znanstvu«, ki naj bi obsegal »podučno domače berilo, lepe zglede in podučne povestnice, opis zemlje, šeg njenih prebivalcev in novih koristnih znajdb . . . za pokončanje praznih ali babjih ver in predsodkov . . . za narodovo zadovoljstvo in poboljšanje njegovega stanja«, program, ki se ga je Godina vestno držal. Sodeloval je pri Slovenskih Večernicah, Glasniku, Novicah, Napreju, Einspielerjevem Slovencu in Stimmen aus Inneroesterreich.

Zvest svojemu programu je izdajal, urejal ali sam napisal knjige in revije Ilirski Primorjan (1866), Tržaški Ljudomil (1866), Pod lipo (1869), Opis iz zgodovine Trsta in njegove okolice (1877), Kratek pregled vsega sveta (1872), Izvirek premožnosti (1873). Kratek razgovor o boljvrednih dosedanjih iznajdbah (1876), avtobiografijo Življenje (1879) in Čitanko mladim Slovenkam in Slovenkam (1882). Sestavljal je tudi poljudno zdravniško knjigo, ki pa ni izšla in drugo.

Spominsko ploščo so odkrili ob njegovi stoletnici na rojstni hiši, a leta 1921 so jo odstranili zaradi groženj fašistov.

Umrl je 29. januarja 1884 v isti hiši, kjer je zagledal luč sveta.

Slava njegovemu spominu!

LJUDSKO GLEDALIŠČE v v Koper

Ob VI. kongresu KP Jugoslavije želi vsem delovnim ljudem mnogo uspeha pri gradnji socializma.

Ob priliki tradicionalnega praznika dne 4. novembra organizira SPLOSNA KMETIJSKA ZADRUGA V *MAREZIGAH* VELIKO VRTNO VESELICO S PLESOM!

Pretkrbljeno bo z dobrimi toplimi jedili, kramljškimi klobasami, mrzlimi jedili in tudi z dobro kapljico.

VABIMO VAS!

Delovni kolektiv

MESTNEGA GOSPODARSKEGA PODJETJA IZOLA želi vsem delovnim ljudem naše domovine, da bi s čim večjimi uspehi proslavili VI. kongres Komunistične partije Jugoslavije.

Letina in zadružništvo v gornji Soški dolini

V jesenskih dneh, ko so dnevi vedno krajši, noči pa daljše, je v Gornjem Posočju, kjer bo kmalu zapadel sneg, zelo živahno gospodarsko in kulturno politično življenje. Lepe sončne dneve, ki jih je žal tako malo, kmetje izrabljajo za zadnja dela na polju. Kosijo in spravljajo drugo otavo, kopljejo krompir, spravljajo koruzo, ki je letos srednje dobro obrodila. Zelo so kmetje zadovoljni s pridelkom krompirja, ki je navzlic pomladanskemu mrazu, poletni toči in koloradskemu hrošču, izredno bogato obrodil. Le v okolici Volč in v dolini Soče, kjer je zemlja globoka in močvirnata, se ljudje pritožujejo, da krompir gnije. Temu pa so vzrok tudi zadnji nalivi. V peščenih in visečih njivah pa je krompir zdrav in lep.

Tudi fižola v stročju so letos veliko prodali in so bili s ceno zadovoljni.

Kmetje so pospravili veliko koruznega listja in slame, ki ga bodo porabili za krmo živini. To so napravili z namenom, da bodo lahko več pomagali s senom po suši prizadetim krajem v znak hvaležnosti za nesebično pomoč, ki so jo ti kraji prejeli v pretekli zimi kot najbolj prizadeti po snegu. V nekaterih predelih, kot na Livku in drugod, kjer nimajo koruznice in jih je prizadela toča, da so imeli manj sena in otave, pa so oklestili vse lipe in jesene. S tem so krmili živino, deloma pa so dobljeno listje (frodelj) posušili za zimsko krmljenje živine. Tako so iz lastnih virov pripravili krmo za prehrano svoje živine čez zimo.

Povsod pa izkoriščajo tudi pašo kar mogoče dobro, kar pričajo številne črede krav in telic, ki se po povratku s planin pasejo v otavi pokošenih senožeti in travnikov. Lepo je slišati vriskanje pastirjev in petje pastirc, katerim z njiv odgovarjajo fantje in dekleta. Vse se zliva v harmoničen spev dela in življenja.

Tudi ob večerih, ko se ljudje in živina vračajo domov, delo ne prestane. Žene hitijo v hleve, da pomolzejo krave. Še toplo peneče mleko odnašajo v zadružno mlekarno, kjer ga predelajo v sir in maslo, dva glavna proizvoda teh krajev, ki sta zelo cenjena tudi na inozemskem trgu. V mlekarni radi malo »pomožujejo« in se pogovarjajo o razvoju živinoreje in drugih gospodarskih vprašanjih. Mnogi pozdravljajo gradnjo velike mlekarne v Kobaridu, ki bo dnevno predelala do 20.000 litrov mleka. To bo vplivalo na znižanje proizvodnih stroškov, kakovost mlečnih proizvodov pa se bo dvignila.

Najdejo pa se posamezniki, ki niso nič navdušeni za gradnjo osrednje mlekarne za Kobariško, ki obsega najpomembnejši govedorejski predel na Tolminskem. Tudi rajonizacija planin in njihova nova ureditev je vzbudila pri nekaterih nezadovoljstvo, ker gledajo samo na svoje osebne koristi. Niso jim mar koristi skupnosti in pravilno planšarsko gospodarstvo, ki bo Kobariško gospodarstvo zelo dvignilo. Občina Kobarid se bo lahko dvignila na stopnjo gospodarsko najmočnejših občin na Tolminskem, ker ima za to vse pogoje. Bodočnost bo pokazala tudi takim posameznikom, da je taka ureditev v korist vsem in tudi njim samim. Saj je dovolj zgovoren primer živinorejcev, ki izkoriščajo planino Zapleče, kateri spomladi niso hoteli sprejeti milijon in pol dinarjev kredita za obnovo planšarske mlekarne, staj in za druga izboljševalna dela. Krediti so bili potem dani drugim planšarskim odborom, ki so pokazali več razumevanja. Sedaj pa prosijo ti živinorejci na občini in pri gospodarskem svetu za kredite, da bi pričeli z deli na planini Pleče.

Taka mnenja in razpravljanja se slišijo po vaseh, v družinskih pogovorih in mlekarnah na Kobariškem. Lahko rečem, da so kot nekaka priprava za zbore volilcev. Škoda le, da se jih vse premalo udeležujejo žene. Slabo so žene zastopane tudi v začasnih občinskih odborih. Primer je občina Kobarid, kjer je med 27 odborniki — ena sama žena. V nekaterih vprašanjih kot pri reševanju socialnih vprašanj in vzgoje mladine pa so žene celo boljše kot moški.

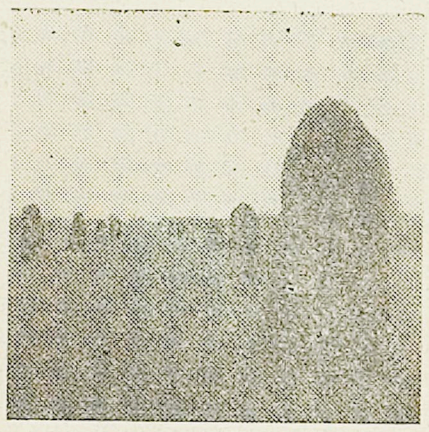

Sušenje otave na rogovilah

Kmetje in zadružniki - razkužite semena!

Danes ga skoro ni človeka, ki bi ne poznal koristi razkuževanja semen. Še takrat, ko ljudje še niso poznali tako učinkovitih razkuževalnih sredstev, so si pomagali z domačimi sredstvi kot živim apnom in kropom. Danes tega ni več potreba, ker je na razpolago zelo primerno sredstvo v prahu kot: »Ceresan« prah »Caffaro« in še drugi preparati. Ponekod je uporaba teh razkuževalnih sredstev prišla že tako v navado, da imajo ljudje že naprej pripravljena razkužila in so jim ob setvi takoj pri roki. Še vedno pa se dobijo posamezniki, ki jim ni do tega, da bi pridelali dobro in čisto žito. Za take bi bilo potrebno uvesti obvezno razkuževanje, kot so to napravile nekatere napredne države.

Če je kdo že pozabil, koliko je treba vzeti razkužila v prahu, navajamo to v naslednjem: Za 100 kg pšeničnega semena vzamemo 200 do 250 gr prahu, za oves pa 250 do 300 gramov. Pripominjamo, da suha razkužila učinkujejo šele v zemlji, ko pride seme v dotiko z vlago. Paziti je treba, da seme pred razkuženjem ni vlažno, ker bi sicer nastala nevarnost, da bi zgubilo kaljivost.

KAKO SE V ZDA BORIJO PROTI KORUZNI MUŠICI

Naše kmete in zadružnike bo gotovo zanimala vest, kako se v ZDA borijo proti koruzni mušici — z drugo vrste muhe. To je še posebnega pomena, ker bo treba tudi pri nas začeti z odločno borbo proti temu škodljivcu, ki leto za letom povzroča večjo škodo na koruzi.

V ZDA se je ta mušica pojavila na koruznih poljih že leta 1920. Od takrat naprej je bila škoda, ki jo je povzročala ta mušica vsako leto večja. Leta 1949 je mušica uničila koruznega pridelka za 535 milijonov dolarjev vrednosti, kar je tudi za kmetovalce ZDA ogromna škoda.

Kmetijsko ministrstvo ZDA je pošiljalo v Evropo in v vzhodne dežele, to je v kraje, iz katerih mušica izhaja, entomologe in fitopatologe, da bi našli žuželke, ki ne bi bile kmetijstvu škodljive, toda bi preprečevale širjenje koruzne mušice kot njeni naravni sovražniki. Od 22 najdenih žuželk se jih je le šest prilagodilo ameriškim prilikam in podnebju. Te žuželke so potem s posebno skrbjo gojili in zarod razdelili po področjih, ki jih je koruzna mušica najbolj ogrožala.

Po nekaj letih skrbnega opazovanja so ugotovili, da je najuspešnejši sovražnik koruzne mušice žuželka, ki jo nakratko imenujejo »Lydella«. Le-ta je podobna navadni muhi, je nekoliko večja, daljša in tanjša od nje, ima pa tudi daljše noge. Samica te muhe išče odpadke koruzne mušice, katere odlaga mušica navadno ob vhodu v luknjo, ki jo napravi v koruzna stebla in v kateri odlaga ličinke. »Lydella« išče v luknji tudi mušico ter se nahrani z njenim trupom.

Čeprav na ta način do sedaj še ni uspelo dokončno obračunati s koruzno mušico, je vendar uporaba nove muhe — najezdnice — v boju proti koruzni mušici zelo učinkovita. Kot že omenjeno, je leta 1949 napravila koruzna mušica za 353 milijonov dolarjev škode na koruznem pridelku, lani pa le za 85 milijonov dolarjev. Iz tega vidimo, da je borba vendarle zelo uspešna in da bo mogoče v bližnji prihodnosti uspelo popolnoma zatreti tega škodljivca.

Prav bi bilo, če bi se tudi naši kmetijski strokovnjaki pozanimali za tovrstno borbo.

Sadimo več krmilnih buč

Naši zadružniki in kmetje še vse premalo cenijo krmilne buče, ki so prvovrstna hrana prašičem in kravam — mlekarnam. Vse premalo vidimo poleti, ko je rast poljedelskih kultur najbujnejša, ob krajih njiv, tistih velikih temnozelenih srčastih listov buč, ali »malonov«, kot jih imenujejo ljudje.

Ne bi bil nad našim pridnim kmetom in zadružnikom zapovedovalec »iz viška«. Sami dobro vedo, kaj jim je v korist in kaj ima živina najrajši po zimi, ko ni več dobre in sočne zelene trave. Le delo, ki ga je vse dni čez glavo, jim včasih ne dopušča, da bi mislili na saditev buč. Rad pa bi dal pri tem malo osebnih izkušenj, ki sem jih nabral pri praktičnem delu in oskrbovanju buč poleti.

Buče zahtevajo globoko in dobro zagnojeno zemljo. Ne sme jim manjkati vlage posebno takrat, ko se začnejo razvijati prvi plodovi. Za sajenje buč so zelo primerni obronki njiv na sončni strani. Zelo debele plodove dobimo, če jih sadimo med korenje, koruzo, ali pa še boljše — kar same. Nikakor pa ne uspevajo dobro med krompirjem. Tudi med glavnato zelje jih lahko sadimo in nam dajo debele plodove.

Pred dobrimi desetimi leti sem naredil z bučami tale poizkus: Globoko sem preoral dober meter širok pas deteljišča in v brazde potrosil veliko dobrega gnoja. To delo sem opravil v jeseni. Prihodnjo pomlad sem vse to še enkrat preoral in potrosil še malo kalijeve soli in superfosfata. Nasadil sem semena vsak meter in zaznamoval mesto s količkom. Ko so buče vzklile, sem oplel in razredčil. V najlepši rasti, ko so imele rastline že nekaj dobro razvitih listov, sem potrosil in zagrebel še malo apnenega dušika. Učinek se je pokazal že v dobrem tednu. Buče so dobile temnozeleno perje in se tako naglo razvijale, da bi bil lahko »videl, kako rastejo.«

Opozoriti moram še na važno delo. Vsaka rastlina buče navadno požene več poganjkov. Te je treba začeti takoj odstranjevati s škarjami. Če hočemo dobiti debele plodove, moramo vsaj vsak teden enkrat pregledati nasade buč in poščipati, ali pristriči vse stranske poganjke, ki zelo bujno poganjajo iz za vsakega lista. Paziti pa moramo, da odščipnemo samo — rastni poganjek — ne tistih vitic, s katerimi se glavni poganjek, ki žene vedno naprej oprijemlje in pritrjuje k tlom ali pa za travo. Tudi se ne smemo dotakniti cvetnih poganjkov, bodisi jalovih in plodnih. Plodne lahko spoznamo, ker imajo že pred cvetenjem na porajajočem peclju majčkeno bunčico — prihodnji plod. Res nam da to ščipanje malo dela, ki pa je bogato poplačano v jeseni, ko vidimo ležati na travi tiste debele plodove, ki včasih dosežejo težo 30 in v dobrih zemljah tudi več kilogramov. Ko so se na glavnem poganjku začeli debeleti trije ali več plodov, odščipnemo še vrh glavnemu poganjku. To da preprečimo nadaljnjo rast poganjka, ki bi se razrasel še več metrov v dolžino, vse na škodo plodov.

Dober živinorejec in prašičerejec bo vedno poskrbel, da mu čez zimo ne bo manjkalo kaj svežega za njegovo živino in prašiče. V precejšnji meri si lahko pomaga z bučami, ki jih imajo živina in prašiči tako radi. Če bo zanje razumno poskrbel, mu bodo njegovo skrb vedno povrnile z večjim dohodkom pri mleku in maščobi.

Izkušen kmet

Kmetova želja v oktobru:

Oktober, bod' dober,
ne muhast, deževen,
drugače bom k letu
raztrgan in reven.

Kmetijske zanimivosti

Člani Društva agronomov v Postojni so sklenili, da bodo letos sodelovali s predavanji v okviru Ljudske univerze. Taka predavanja so imeli že lani in so kmetovalci radi prihajali poslušati.

O sadjarstvu bo predaval ing. Ivan Rorman, o živinoreji tovariši: dr. Franc Gašparin, dr. Nestor Klemenc, dr. Stanko Veselič, ing. Cvetko Vilher in ing. Bojan Nandl. O poljedelstvu pa bosta predavala inženirja Viktor Repanšek in Branko Resman.

*

Po svetu se dogajajo zanimive stvari, ki jih naš človek le težko izve, če ni stalen bravec kmetijskih in drugih časopisov. Ko je letos suša tako močno gospodarila po Krasu in drugih krajih Jugoslavije, se je marsikdo vprašal: Ali bi se ne dalo pomagati s kako rastlino, ki bi sušo prenašala? Človek je v življenju vedno zadel na ovire, toda jih je tudi vedno znal premagati, če ne takoj pa za deset in tudi sto let.

Kako pa je pri nas?

Zanimivo je vedeti, koliko umetnih gnojil porabijo letno razne države. Prinašamo kratek pregled štirih naprednih držav:

	leta 1938 na ha	leta 1950/51 na ha
Avstrija	17.7	45.6
Švica	98.9	108.2
Nemčija	143.9	169.6
Holandska	299.7	408.1

Mišljena so čista gnojila: dušik, fosfor in kalij v kilogramih na hektar.

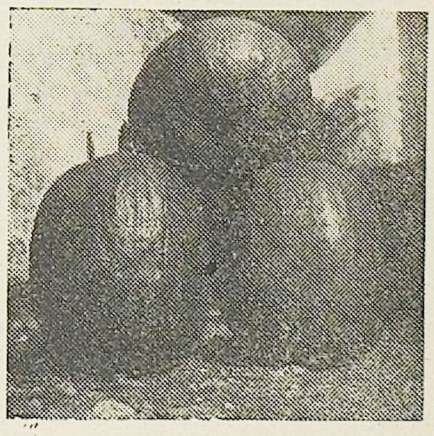

Snežne plazove bodo ukrotili . . .

Vsi se dobro spominjamo nesreče, ki je letošnjo zimo zadela vas Borjano v Gornji Soški solini. Da se v bodoče prepreči kaj podobnega, je ljudska oblast sklenila zasaditi strma pobočja nad staro Borjano. Pogozdovalna dela so se že začela. Za pogozditev so bili že dani potrebni krediti. Površina, ki jo bodo pogozdili, je zelo razsežna, saj meri 1500 metrov v širino in 500 metrov v dolžino. Tako bodo v bodoče hiše v stari Borjani, ki so ostale nepoškodovane, zaščitene pred novo tako katastrofo, kot so jo doživeli prebivalci letošnjo zimo.

Pri pogozdovanju sadijo v pretežni večini sadike smrek in jelk. Nekaj je med temi tudi bukovih in jesenovih sadik.

V bližini pogozdovalne površine pripravljajo tudi drevesnico za vzgojo gozdnih sadik.

Pri pogozdovanju in pripravljanju drevesnice je trenutno zaposlenih nad 80 delavcev. Ti delavci so izpostavljeni naznim vremenskim neprilikam. Tako je že dvakrat pobelil v tem kraju novi sneg. Delavci pa so za to tudi primerno plačani.

Z višin gledajo delavci na gradnjo nove Borjane, za katero so delovni ljudje iz vse Jugoslavije zbrali veliko prispevkov. Nova Borjana naglo rase iz nuševin. Prejšnji teden sta bili znova pokriti dve stavbi. Vseh novih stavb, odnosno stanovanjskih hiš bo osem, ki bodo svetla, zračna in prostorna. Vsaka hiša bo imela ograjen svoje dvorišče.

Delovno ljudstvo nove Jugoslavije in ljudska oblast so pokazali v tem res pravo bratstvo in razumevanje do prebivalcev, ki jih je tako težko prizadela nesreča. Po zaslugi teh bodo v Borjani dobili nova in še lepša poslopja, kot so jih imeli prej.

Janko Rot

58,500.000 za prodano grozdje

Zadruge in vinogradniki koprskega in bujskega okraja so letos prejeli za grozdje, ki so ga prodali vinski kleti v Škocjanu in Umagu 58 in pol milijona dinarjev. Vinska klet v Škocjanu je odkupila letos 18 vagonov grozdja več kot lani. Povprečna cena grozdju je bila 30 dinarjev za kg.

Letos se je podjetje »Vino« uspešno uveljavilo na inozemskih tržiščih predvsem v Nemčiji in Avstriji. Te dni bo zastopnik vinske kleti odpotoval v Belgijo in na Švedsko, kjer obstaja možnost za pridobitev novih tržišč za izvoz naših istrskih vin. Med letošnje uspehe podjetja »Vino« lahko štejemo udeležbo na razstavi vin v Vršcu, ki je bila 20. septembra. Za razstavljena sortna vina je podjetje »Vino« prejelo *tri* zlate medalje za vrste merlot, kabernet in barbero, za ostala vina pa srebrne medalje in nekaj pohval. To naj bi bilo v priznanje tudi zadrugam in vinogradnikom, hkrati pa tudi napotilo, da bodo v prihodnje gojili kvalitetne vrste grozdja. Za prihodnja leta se bo vinska klet omejila samo na odkupovanje sortnega grozdja.

Prihodnje leto bodo povečali zmogljivost kleti za okoli 50 vagonov vina. Za večja investicijska dela bo podjetje iz svojega dobička prispevalo nad 20 milijonov dinarjev. Asfaltirali bodo krožno cesto okoli kleti in dvorišče. V načrtu ima tudi gradnjo distilerije, nabavo moderne stiskalnice, polnilnice in čistilnice steklenic.

V novembru letos bo podjetje organiziralo veliko pokušnjo novih vin v Škocjanu.

Kmetovalci dopisujte na vašo stran

Trgovsko podjetje

MA - NA

KOPER

želi ob zgodovinskem dogodku VI. kongresu Komunistične partije Jugoslavije — vsem delovnim kolektivom naše domovine čim več delovnih uspehov.

GRADBENO PODJETJE

EDILIT

IZOLA

se pridružuje naporom vseh delovnih ljudi naše domovine, da bi s čim večjimi delovnimi zmagami proslavili VI. kongres Komunistične partije Jugoslavije

ZAKLAD SIERRE MADRE

8. TRAKEJ

27. NADALJEVANJE

Toda majhen oddelek vojakov je bil skrit prav na tisti strani, kamor so hiteli razbojniki. Ta oddelek je že preteklo noč zasedel pokrajino, ne da bi razbojniki, ki so se pripravljali na nočni napad, za to vedeli. Vojaki so sicer slišali ponočno streljanje, ki je odmevalo od skalnatih sten daleč v dolino, in to jih je prepričalo, da so zasledili roparje. Vzroka streljanja sicer niso poznali, toda menili so, da so razbojniki bodisi pijani ali pa da so se med sabo sprli.

Četvorica je sedela na skali in čakala na boj, do katerega bi po njihovih računih moralo priti čez uro. Ko bi se končal, potem bi mogli zopet mirno nadaljevati svoje delo.

Streli so začeli pokati in oddelki, ki so se daleč odcepili, da bi izvabili razbojnike, so pridirjali v skok. Razbojnikom se je zdelo, da jim je umik k skalam zaprt, zato so oddirjali z divjim kričanjem, mahajoč z rokami in brutalno zabadajoč prst dolge ostroge v konje, da bi jih pognali v najhujši dir. In konji so tudi zdirjali z nepopisno naglico v dolino.

Sledili so jim vojaki, ki so bili skriti v grmičevju. Morali so šele poskakati na konje, ko so prišli razbojniki mimo, kajti le-ti niso prišli tako blizu mimo, kakor so pričakovali vojaki; zato niso nudili dovolj dobrih ciljev. Tako so jih tudi tu razbojniki prehiteli. Niso pa samo jezdili, marveč so tudi med ježo streljali na zasledovalce.

»Dobro je, če jim malo ubeže,« je rekel Howard.

»Zakaj?« je vprašal Dobbs začudeno.

»Potem odidejo vojaki od tod. Saj bi si mogli misliti, da je tu zgoraj skritih še več razbojnikov, pa bi nas prišli obiskat. Mi jih pa na noben način ne potrebujemo, čeprav so nas rešili iz hudičevskega položaja. Vendar pa bi se jim rajši zahvalil na našem povratku.«

Konjenica se je bolj in bolj oddaljevala, streljanje je bilo zmeraj tiše in kmalu niso mogli opazovalci na skali več videti, kar se spodaj dogaja, kajti jezdece je pogoltnilo lesketajoče se obzorje.

11.

Možje so si zopet zgradili taborišče, si skuhali in pojedli in se na široko zleknili ob ognju. Do sončnega zahoda je bilo še dolgo, a nihče ni predlagal, da bi danes še delali. Ko se je zmračilo in so sedeli, pijoč kavo in kadeč iz pip, je rekel Curtin: »Mislim, da ima Howard prav in da je najbolje, da

nehamo in zadelamo mino. Mogoče bi si prislužili še tisočak, a bolje je, da se zadovoljimo s tem, kar imamo. Mogoče pridežujejo k nam zopet taki nepovabljeni gostje in vprašanje je, ali se jih bomo zmeraj tako rešili.«

Najprej ni nihče nič pripomnil. Potem, po daljšem premoru, je menil Dobbs: »Zaradi mene, strinjam se. Jutri vse poderimo, pojutrišnjem pospravimo svoje reči in zavoje in živali in naslednji dan zjutraj odpotujemo. Tudi mene nič več ne veseli.«

Lacaud je poslušal, a se ni vmešal. Kadil je in zrl dozdevno nebrižno v ogenj. Včasih je vstal, nalomil na kolenih veje, in česar ni mogel prelomiti, je vrgel po vsej dolžini v ogenj.

»Ali poznate zgodbo o Cienega-mini?« je iznenada vprašal.

»Poznamo mnogo zgodb o minah,« je rekel Howard zdolgočaseno. Sanjaril je pravkar o načrtih, kako bi zasluženi denar najplodonosneje naložil, da bi prijetno živel, medtem ko bi se denar brez velikega truda podvojil, nato početvoril, naposled postoteril. Lacaudovo vprašanje ga je zmedlo v računih, da je pozabil, kako si je postoterjenje sploh predstavljal. Mogoče je odkril tudi napako v računih, in ker je bil pretruden, da bi se potrudil znova zgraditi, premisliti in predelati celotno vrsto misli in mnoge številčne vrste, ki jih je razvijal pred duševnimi očmi je rekel: »O, saj res, nate smo pa popolnoma pozabili.«

Tedaj sta tudi Dobbs in Curtin dvignila pogled.

Curtin se je zasmejal: »Sedaj vidiš, kako brezpomemben si tu. Popolnoma smo te pozabili, čeprav si se z nami boril in sedaj mirno jedel in pil. Mi imamo pač svoje misli, ki pa se ne ukvarjajo s tabo.«

»Ali nisi rekel nekaj o nekem načrtu?« je vprašal Dobbs. »Tega obdrži kar zase. Jaz se ne zmenim zanj. Pa čeprav bi se dalo dobiti tu še deset tisočev. Ne maram jih. Hočem v mesto, hočem videti dekleta, sedeti pri mizi, da mi natakar prinese jedila na bel prt, in gledati, kako drugi kuhajo in se ubijajo za drekasto mezdo.«

»Tu bi se dalo dobiti več kakor deset tisoč,« je rekel Lacaud.

»Kje? je vprašal Curtin.

»Po mojem načrtu.«

»A tako,« je odvrnil Curtin in zazehal.

»Saj je treba samo pobrati.« Lacaud je skušal zbuditi v trojici zanimanje. Toda to se mu ni posrečilo, kajti Dobbs je rekel:

»Če je treba samo pobrati, pa poberi in ne pusti ležati. Sicer ti bo žal in ti si povsem tak dečko, ki mu je zmeraj žal in ki mora zmeraj kaj obžalovati. Halo, jaz grem spat.«

Tudi Howard in Curtin sta okorno vstala, se pretegnila, zazehala in odšla k šotoru. Med potjo pa je Curtin zamišljeno obstal, se nato okrenil, se znova pretegnil in pogledal v mesec.

Domislil se je nečesa in zaklical v šotor: »Howard, ali si danes popoldne zadelal pot, ko si odvezal osle?«

»Seveda,« je ta zaklical. »Na ovinku za trato, kakor zmeraj, pri luži.«

Lacaud je privlekel zavoje in se zleknil ob ognju.

Curtin je to videl in stopil k ognju.

»Lahko prenočiš v šotoru, človek. Toliko prostora je še zmeraj.«

Toda Lacaud je odvrnil: »Spim popolnoma dobro tu. Spim sploh rajši pri ognju kakor v šotoru. Toda čuj, ali nočeš sodelovati? Ga je res še mnogo v zemlji, mi smeš verjeti.«

»Kje sodelovati? Aha, pri tvojem načrtu. Ne, vesel bom, ko me ne bo več tu. Ne vzdržim več. Nihče od nas ne ostane. Kar se je dalo dobiti, smo izkopali, sedaj pa ne ganem več z roko.«

Curtin je odšel k šotoru in zlezel vanj.

»Kaj pa ti je dečko hotel?« je vprašal Dobbs.

»Govoril je o načrtu, pa sem mu odkimal.«

»Res ne vem, kaj naj si mislim o dečku,« je rekel Howard. »Skoro bi menil, da nima vseh kolesc v redu in da so mu nekatera popustila. Treba bi mi bilo le vedeti, kaj je v poslednjih šestih mesecih počel in kod se je klatil, pa bi vama lahko rekel, ali je večni iskalec zlata ali pa je v grmičevju obnorel. Mogoče je oboje.«

»Večni iskalec zlata?« je vprašal Curtin radovedno.

»Da, človek, ki zmeraj išče in išče, ve za ducat pravljic o zasutih in pozabljenih minah, nosi v žepu ali v glavi ducat načrtov in črtežev, ki mu kažejo natančno pot do izginule mine, pozna ducat praznih čenč o mestih, kjer se dado najti diamanti ali zlato in ki so mu jih natvezli Indijanci ali mestici. Išče in išče, in čim bolj neprehodno in divje je gorovje, tem bolj je prepričan, da je tik pri bogatih žilah. Toda nikoli ne najde niti betvice zlata, čeprav natanko ve, da je blizu mine in bo začel jutri kopati. To je norost, ki more postati za soljudi prav tako nevarna kakor vsaka druga norost. In taki obsedenci so vredni bolj obžalovanja kakor drugi norci, ker zmeraj potujejo, brez miru in brez cilja. Včasih skoraj umre od lakote, včasih od žeje; včasih morajo braniti življenje pred gorskimi levi, kačami, klopotačami in drugimi strupenimi živalmi in plazilci, drugič zopet pred nezaupljivimi Indijanci; potem zopet strmoglavijo kam, si polomijo kosti in leže, dokler jih ne najde kak Indijanec ali razbojnik, ki se potrudi, da jim zopet kaj natveze. Toda ozdraviti jih ni mogoče. Zmeraj vedo, da bodo jutri prav gotovo našli mino.««

»Meni je pa le všeč,« je rekel Dobbs. »V njem se mora skrivati še nekaj drugega.«

»Morda,« je priznal Howard. »Toda sedaj me prav nič ne veseli, da bi o tem razmišljal. Zaradi mene naj bo, kar hoče. Samo tega ne vem, kaj naj počnemo, če bo hotel z nami odpotovati. Prav nič bi ga ne potrebovali.«

»Jutri bo vsekakor videl mino,« je rekel Curtin.

»Sedaj nič več ne škodi,« je odvrnil Howard. »Zasuli jo bomo, in če ostane tu in jo zopet odkoplje, je njegova stvar.«

Ko so drugo jutro hitro pozajtrkovali, so pričeli Howard, Dobbs in Curtin trdo delati. Prav začudilo pa jih je, da Lacaudu ni bilo prav nič mar, da bi se z njimi splazil k mini. Niso ga sicer povabili, toda menili so, da ga bo vendar zanimala taka znamenita reč, kakor je zlata mina. Niti vprašal jih ni, kje je. Ko je popil kavo, je vstal in odšel po poti navzdol.

Tržaška zavarovalnica

delniška družba

pravni sedež v Kopru — ravnateljstvo v Piranu

želi ob VI. kongresu KPJ vsem svojim poslovnim prijateljem, zlasti pa vsem zavarovanim strankam, mnogo nadaljnjih uspehov v njihovem gospodarstvu in v izgradnji socializma.

DELAVCI, DELAVSKI SVET IN VODSTVO TOVARNE MILA

SALVETTI PIRAN

s ponosom ugotavljajo ob VI. kongresu KPJ, da častno izpolnjujejo svoje naloge pri izpolnjevanju proizvodnega plana in upajo, da bodo s pomočjo vseh delovnih ljudi naše domovine dosegli še večje uspehe v izgradnji naše srečne prihodnosti in ustvaritvi socialističnih idealov.

Mestno trgovsko podjetje PROGRES Izola

želi članom svojega delovnega kolektiva in vsem delovnim ljudem naše domovine čim več uspehov v tekmovanju v počastitev VI. kongresa KP Jugoslavije.

Občinski komite KP in občinski ljudski odbor Marezige

čestitata vsemu delovnemu ljudstvu ob tekmovanju na čast VI. kongresa KP Jugoslavije in želita mnogo uspehov pri izgradnji socializma.

AVTOPODJETJE - ADRIA D. D.

KOPER razglaša za neveljavno prometno knjižico svojega 4-tonskega kamiona OM — Taurus, evid. št. STT 2029, št. šasije in motorja 03087, ki je bila izgubljena 11. t. m. med Dekani in Koprom.

JEREBICA Angel, rojen 16. IV. 1933 v Krkavčah, stanujoč istotam št. 71 razveljavlja svojo osebno izkaznico izdano od KLO Sv. Peter, ker jo je izgubil.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

SOBOTA, 25.: 13.50: Domači zvoki; 14.20: Od Triglava do Jadrana; 18.30: Morja široka cesta; 21.00: Koncert Tamburice iz Pittsburga; 21.30: Od sobote do sobote. NEDELJA, 26: 8.30: Za naše kmetovalce; 9.00: Mladinska oddaja: »Tom Sowyer« IV. nadaljev.; 13.45: Glasba po željah; 16.45: Slušna igra: »Ribiške zdrahe« izvaja KUD Sežana; 18.30: Z mikrofonom med našim ljudstvom: Od Opatjega sela do Komna; 18.50: Slovenska pesem ob slovenskem Jadranu. PONEDELJEK, 27.: 13.50: Domači zvoki; 14.20: Ob Soči in Zili; 21.00: Mlado in staro, bodite nared, poslušajte pester večerni spored; 22.00: Nočni koncert: Ura dunajskih klasikov. TOREK, 28.: 13.50: Domači zvoki; 14.20: Kulturni razgledi; 18.30: Literarna oddaja: Trst v naši umetniški besedi; 20.00: Giacomo Puccini: La Bohème, opera v IV dej. SREDA, 29.: 11.30: Šolska ura: O nastanku glasbil; 13.50: Domači zvoki; 14.20: Od Triglava do Jadrana; 18.30: Iz Dunaja v Pariz — pester glasbeni spored; 21.30: Poje mešani zbor iz Barkovelj; 21.30: Glasbeni portretti skozi svet in čas; 22.00: Zabavni orkestri, harmonika vmes, igrajo za židano voljo in ples. ČETRTEK, 30.: 13.50: Domači zvoki; 14.20: Po svetu okrog; 18.30: Iz naše ljudske revolucije; 18.40: Arturo Toscanini in Willem Mengelberg za pultom.

Križanka

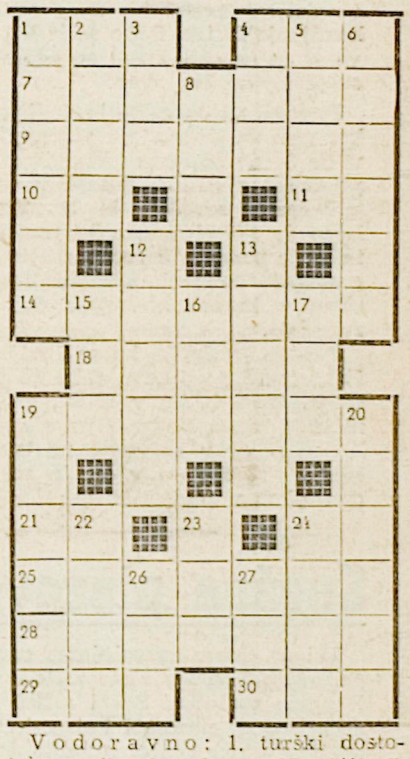

V o d o r a v n o: 1. turški dostojanstvenik, 4. reka v Nemčiji, 7. zgodovinsko mesto v Grčiji, 9. žensko ime, 10. kazalni zaimek, 11. časovni prislov (obrnjeno), 14. reka v Italiji, ki jo je prekoračil Cezar in s tem začel državljanjsko vojno, 18. otok v Sredozemskem morju 19. šolska miza, predavalna stolica, 21. dva zaporedna soglasnika iz besede »poljkovnik«, 24. učenje, 25. podtalno, skrito delovanje, 28. mesto v LR Srbiji, 29. doba, vek, 30. žensko ime.

N a v p i č n o: 1. nepoklicni sportnik, prijatelj umetnosti, 2. grška črka, 3. naglačilo, 4. srbohrvatski kazalni zaimek, 5. svojilni zaimek, 6. čist, 8. veznik, 12. neumnost, norost, norčija, 13. znamka čeških avtomobilov, 15. časovna enota 16.15. oziroma 13. dan v starorimskem koledarju, 17. nadležne žuželke, 19. domač zimski praznik, 20. šahovska poteza kralja in trdnjave, 22. kemična prvina, 23. ime pesnika Gnudna (obrnjeno), 24. poljski kmetnik s sulico, 26. žensko ime, 27. vzklik ob bolečini.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 41. ŠTEV.

V o d o r a v n o: Sarajevo, ti, uran, bo, stepam, enak, KLO, an, kis, ost, ne, lava, as, telovo, posojilo, same sam, Truman, re, da, TP, LG, no, il, Ind, krona, ovac.

N a v p i č n o: si, rute, arena, Japan, enak, ob, ta, oj., OLO, Rim, ostrog, kanali, tre, sad, tnalo, povoji, le, la, mu, lesen, avi, si, Tomo, oliv, par, ona, SK, de.

—o—

Med reševalci, ki so nam poslali pravilne rešitve križanke prejšnje številke smo razdelili dve knjižni nagradi. Nagradi prejmeta Branka *Rot* iz Tolmina in Lea *Grahor* iz Ankarana.

Oblikovanje otrokovega značaja

Naslov vsebuje tri neznanke, o katerih si moramo biti na jasnem, kaj pomenijo: 1) otrok, 2) oblikovanje in 3) značaj.

Novo rojeni človek v najzgodnejših letih svojega življenja je otrok. Ko se približno enoletni človeček izbrca iz pleničk in se postavi na lastne majave nožice, začne svojo otroško dobo, ki traja približno do 14. leta. V tem času preživi mladoletnik spet dve razdobji: predšolsko do sedmega in obvezno šolsko dobo do štirinajstega leta.

Otroška doba predstavlja tisti čas človeškega življenja, do doživlja ves organizem svojo tretjo razvojno fazo. Prvo preživi v materinem telesu, kjer si šele zbira moči za pravo, zunanje življenje — za borbo za obstanek. Tik po rojstvu je nebogljenček, še vedno tesno povezan z materjo, ki mu neposredno nudi hrano, ga previja in čisti in šele počasi privaja na prav nič prijazen in mehak svet. Po prvem letu pa že zaživi samostojnejše življenje; le poglej takega korenjaka, kako odklanja pomoč pri hoji, jedi in celo pri oblačenju! In vsak dan postaja večji in večji, počasi že misli, govori posamezne besede, ki jih kmalu povezuje v nerodne stavke, ponavlja pravljice, ki mu jih pripoveduje babica ali teta in že je tu čas, da se odpravi v šolo.

Takšen je torej otrok.

Kaj pa je z njegovim značajem? Predno točno opredelimo ta pojem, moramo najprej odgovoriti na vprašanje, kaj je pravzaprav otrok.

To je produkt staršev, ki že sama nosita dediščino svojih prednikov in del te dediščine odpade tudi na tega potomca. Če roditelja preneseta na otroka že same telesne značilnosti, oziroma mu jih posredujeta od prednikov, se zgodi isto z njunimi ali njunih prednikov duševnimi lastnostmi.

Čudno je, kako se te lastnosti pokažejo že v najvažnejši dobi. Že na svet ti pride tako do pičice podoben materi ali očetu, stari materi ali kakemu drugemu sorodniku in tisti srečnik, ki mu je podoben, postane njegov navdušen zaščitnik. Premnogokrat se ta ali ona družina imenitno zabava zaradi te ali one lastnosti, ki jo ima dete po očetu ali materi in ki sicer ni niti najmanj spodbudna, a jo otroku vsi odpuščajo, ker je tako »prisrčen«.

Vse duševne lastnosti, bodisi podedovane, prirojene ali priučene tvorijo z otrokovo duševnostjo celoto, ki predstavlja otrokov značaj. Ta je lahko tik v začetku lep, krepak, ali pa omahljiv in slab. Že prej sem omenila, da je otrok produkt roditeljev, ki sta spet vsak zase vsota takih in takih duševnih lastnosti, prirojenih, priučenih ali privzgojenih. Otrok se torej že rodi z določenimi lastnostmi, ki so v začetku morda neopazne, izstopijo pa prej ali slej iz njegove duševnosti, ki se s telesom vred razvija in ob budnosti staršev in vzgojiteljev izoblikuje in preoblikuje.

Otrok ima torej značaj že ob rojstvu? Religija in filozofija sta na različne načine obravnavali možnost obstoja značaja ob rojstvu, kvaliteto tega značaja. Za prve je veljala trditev, da je novorojeni človek nagnjen absolutno k slabemu, za druge, da je tabula rasa — nepopisana tabla — torej, da ni ne dober ne slab, ampak šele čaka, da ga popiše življenje. Spet tretji so bili mnenja, da je človek absolutno dober. Kaj je torej resnica?

Če smatramo, da je otrok potomec cele verige prednikov, od katere je sleherni nosilec določenih lastnosti, je jasno, da je v otrokovi duševnosti že ob rojstvu na tisoče iskric takih podedovanih lastnosti, ki samo čakajo, da jih nekdo ali nekaj razgiba in da se razživijo v bohoten plamen. Ni zgolj slučajen pregovor, da jabolko ne pade daleč od drevesa: največkrat se zgodi, da ubere sin ali hči očetovo ali materino pot.

Seveda pa ni nujno, da se vsaka izmed podedovanih iskric razvije v tak plamen. Če zanjo ni netila, prav lahko obtiči v otrokovi podzavesti in se nikoli ne razvije. Drugače povedano: če otrok ne živi v neposredni bližini z nosilcem svoje določene podedovane lastnosti, ni nujno, da bi se ta lastnost v njem tudi razvila. Možno pa je tudi obratno, da se otrok namreč navzame od okolice, ki je vplivala nanj kot prvi in glavni vzgojni činitelj, čeprav to niso njegovi rodni starši ali sorodniki.

Otrokov značaj je podoben kupčku ilovice, ki ga lahko spretno pregneteš v zaželeno obliko, je lahko kos lesa, ki ga umetelno obdelaš, ali pa kos kamna, ki ga lahko izklešeš v nesmrten kip.

Kdo je najvažnejši oblikovalec otrokovega značaja? Jasno je, da so za to v prvi vrsti poklicani roditelji: mati, ki mora otroka vzgajati že prvo uro po rojstvu, krotiti njegovo gospodovalnost že v pleničkah, mu mehko voditi prve korake, ga navajati k poštenju in človečnosti; Oče mora materi pri tem pomagati s strogo in dosledno pravičnostjo.

Vzgoja staršev je prvi in glavni činitelj pri oblikovanju otrokovega značaja, to je tisti činitelj, ki zaradi nepravilnosti le prevečkrat ovira naslednjo stopnjo otrokove vzgoje po dovršenem sedmem letu: vzgojo v šoli.

Takoj za starši oblikujejo otrokov značaj učitelji in vzgojitelji. Biti učitelj ni lahko: pred teboj sedi kopica človečkov, vsak ima v svoji glavici na tisoče drobnih misli, njihov neukrotčeni duh ti pa povzroča tisoče preglavic. Vsak je prinesel v sebi dediščino svojih staršev in pradedov, ki ni v celem taka, kot jo zahteva splošna morala. Zavedati se pa moraš, da tudi učitelj izvire poleg starih, podedovanih in z doma prinešenih nove, globoke brazde in na svoj način spremeni marsikaj v otrokovi duševnosti. Treba je najti pravilno pot do otroka, da ti odpre tisto skrito kamrico, kjer snuje, kar je najbolj njegovega in mu povedati, da želiš narediti iz njega poštenega, dobrega in zavednega človeka. Življenje za nikogar ni lahko in v borbi z njim marsikdo iztiri. Če pa bo otrok nastopil to novo borbeno obdobje z že skoraj oblikovanim značajem, bo le težko izpodrsnil. Še več: življenje samo je tretji činitelj pri oblikovanju značaja in to ga bo le prekovalo po Župančičevem vzgledu:

Kuj me, življenje, kuj!
Če sem bron, naj zapojem,
če sem jeklo, naj se zaiskrim,
če sem steklo, naj se zdrobim!...

S. D.

Naši današnji modeli vam bodo pomagali pri izbiri obleke za večerne ter slavnostne prireditve. Prva obleka je iz temnobarvnega tafta ali prave svile, enostavnega života, kratkih rokavov in globokega, ozkega izreza, ki se končuje s tremi bisernimi gumbi. Bolj komplicirano je krilo, ki pa je tudi glavna odlika te voljne obleke, ker s tem, da poudari boke, napravi pas prožen in vitek brez steznika. Za drugi model lahko porabimo svilo ali volneno blago poljubne barve. Kroj je zelo preprost, posebnost je način zapenjanja z gumbi in pri strani gube. Rokava sta kimono, tričetrtinska in se zapenjata. Zadnji model je kostum iz tenkega in lahkega temnobarvnega volnenega blaga, ki poudarja mladostno noto z nabranim krilom. Tak kostum nam odtehta zelo veliko: nosimo ga lahko za sprehode, kino, gledališče ali obiske, spremenimo le bluzo in čevlje, pa smo oblečene primerno in vedno elegantno.

KOPRSKI „PARTIZAN"

prvo društvo za telesno vzgojo v Slovenski Istri

Pretekli teden je bil v Kopru ustanovni občni zbor društva za telesno vzgojo »Partizan« — prve telesnovzgojne organizacije v Slovenski Istri. Glede na veliko število udeležencev zbora in glede na kopico dobrih predlogov, o katerih so na tem zboru razpravljali, lahko sklepamo, da so postavili trdne temelje organizaciji, ki ne bo skrbela samo za razvoj bogatih telovadnih tradicij v Sloveniji, temveč bo tudi prvenstveno vzgajala svoje članstvo — zlasti mladino — v zdrave in krepke graditelje socializma z vsemi političnimi in moralnimi kvalitetami našega novega človeka.

Ne bo odveč, če se ob tej priložnosti nekoliko pomudimo pri stanju na tem področju v Slovenski Istri. Predvsem je potrebno ugotoviti, da smo doslej telesno vzgojo, posebno pa še splošno telesno vzgojo, v koprskem okraju premalo upoštevali. Ni bilo niti primernih društev, niti posebnih uspehov po šolah. Še slabše je bilo stanje med mladino, ki je zapustila šolske klopi. Pogosto smo jo prepustili samo sebi, vzgoji ceste, ali pa celo neodgovornim in škodljivim elementom. Znano je, da po naši mladini segata z vsemi mogočnimi načini in sredstvi kler in zagrizeni reakcionarni krogi s CLN na čelu. Kdo neki je bolj poklican, da odteguje mladino iz območja teh kvarnih vplivov in jo skupaj z množičnimi organizacijami vzgaja v telesno odporne, plemenite, skromne, odločne, borbene in vztrajne ljudi, s srčno kulturo in z željo, da pomagajo pri utrjevanju bratstva in enotnosti v teh krajih, kakor prav novoustanovljeni »Partizan«? Že samo ta naloga potrjuje nujnost ustanovitve novega društva, da bodo vidnejši uspehi le tedaj, če ji bomo vsi nudili vztrajno in nesebično pomoč. Naj ne ostane samo pri prvih uspehih (k telovadbi se je prijavilo že takoj ob začetku 500 mladincev, italijanske pionirke itd.,) kajti zagrizeni nasprotniki vsega naprednega v teh krajih, tudi v prihodnje ne bodo držali križem rok.

Koprski »Partizan« in druga telesnovzgojna društva, ki jih bodo ustanovili po mestih in vaseh okraja, bodo zvesto sledili nalogam, ki so bile označene v pismu CK KPJ. Izpolnjevanje teh nalog ne bo lahka stvar, kajti glede splošne telesne vadbe so ti kraji skoraj brez vsake tradicije. Predvsem so tu vprašanja kadra, ureditve prostorov za zimsko in letno vadbo in vprašanje nabave potrebnega orodja. Čeprav je večina vaditeljev, ki imajo že od prej izkušnje, pripravljena nuditi vso pomoč, bo vendar potrebno takoj misliti na ustanovitev vaditeljskega tečaja, iz katerega bomo lahko izpolnili vrzeli v novoustanovljenih društvih.

Novoustanovljeno društvo ima za društveno telovadbo šolsko telovadnico, v kateri so že redne tedenske vaje za člane, članice, za mladino in pionirje. Oprema telovadnice je seveda precej pomanjkljiva, vendar nam izkušnje iz preteklosti kažejo, da so nekoč zrasla takorekoč iz nič močna društva z lepimi telovadnicami, ker so se člani teh društev lotili dela z veseljem in bili pripravljeni tudi nekaj žrtvovati. »Partizan« je prostovoljno društvo, katerega člani koristijo sebi in domovini. S proračunskimi sredstvi ne bo mogoče kriti vseh potreb, potrebno pa bo, da bodo sami člani prispevali za graditev in opremo lastnih domov in naprav.

Ker je šolska telovadnica le začasna rešitev, je društveni odbor že sedaj začel misliti na lastni dom. Ustanovili so poseben fond za gradnjo doma in zaprosili mnoga podjetja za pomoč. Mnogo del bodo lahko opravili člani s prostovoljnim delom, nedvomno pa bo priskočila na pomoč tudi ljudska oblast.

Novoustanovljeno društvo bo imelo tudi odločilno besedo »pri razčiščenju pojmov med telovadbo in športom«. Nekatera športna društva v koprskem okraju se bavijo izključno z nogometom, košarko, odbojko itd. in ne vzgajajo svojih članov vsestransko v telesni vzgoji. Da je tako delo čestokrat telesu škodljivo, ni potrebno še posebej dokazovati. Namen društva je, da nauči čim večje število ljudi vztrajno hoditi, teči, skakati in z raznimi vajami utrjevati svoje telo, ne pa, da nauči le nekaj članov vrhunske telovadbe, ali pa da vzgaja nekaj rekorderjev v posameznih športnih panogah. Športna društva bodo morala prej ali slej uvideti, da brez sodelovanja svojih članov v najrazličnejših telovadnih panogah, ne bodo imela uspehov.

Razen o teh, so na ustanovnem občnem zboru govorili o drugih problemih in načrtih za prihodnje delo. Med drugim so sklenili prirediti akademijo v decembru, več letnih nastopov, udeležiti se republiškega izleta v Ljubljani itd. Koprskemu »Partizanu« želimo ob ustanovitvi čim več uspehov z željo, da bi kmalu dobil posnemalce po drugih mestih in vaseh Slovenske Istre.

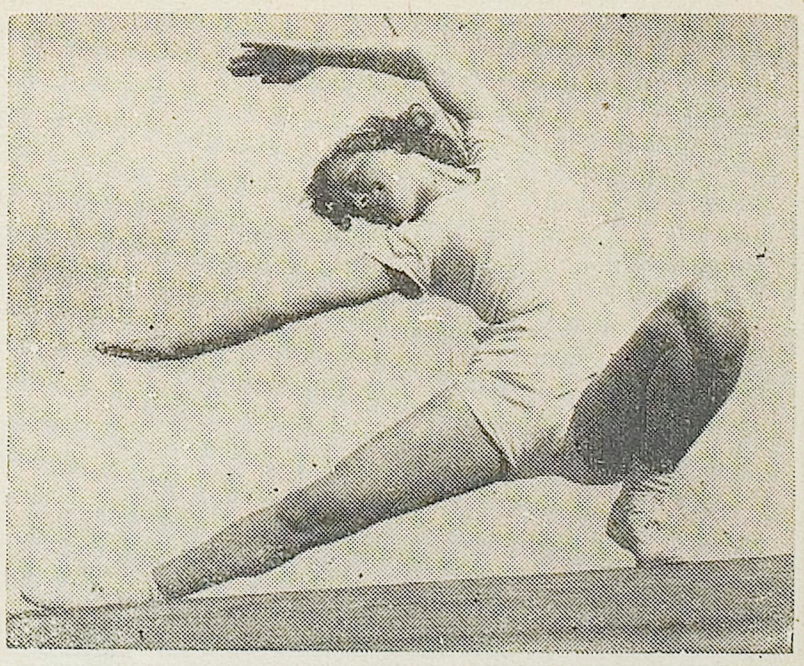

Vaje na gredi

ZA GOSPODINJE

PALAČINKE S KREMO. Najprej razžvrkljamo 1/8 litra mleka, 1 jajce, kavno žličko sladkorja, nekaj zrn soli in 10 dkg moke, da dobimo gladko tekoče testo, ki ga cež 10 minut vnovič razžvrkljamo. Iz tega testa spečemo tenke palačinke in jih denemo na stran. Zdaj naredimo iz 2 beljakov trd sneg, ki mu primešamo 3 dkg sladkorja in sneg še enkrat stepemo. Posebej dobro vmešamo 2 rumenjaka, 1/8 litra mleka, 1 zavitek vanilijevega sladkorja, 4 dkg navadnega sladkorja in 2 dkg moke ter tolčemo to zmes neprestano s stepalnikom nad zmernim ognjem tako dolgo, da zavre. V to vročo kremo takoj vmešamo pripravljeni sneg. S tem potem namažemo palačinke precej na debelo, jih zvijemo in zložimo drugo tik druge v namazano skledo. Nazadnje potresemo palačinke s sladkorjem in jih postavimo še za trenutek v vročo pečico, da se sladkor nekoliko raztopi.

KOSTANJEVE REZINE. 14 dkg sladkorja zmešamo s 4 rumenjaki in z 28 dkg kuhanega, pretlačenega kostanja. Tej zmesi primešamo potem sneg iz 4 beljakov, jo denemo v pomaščeno pekačo in spečemo. Pečeni kolač zrežemo nato na rezine in postavimo po dve drugo vrh druge, vmes pa namažemo sneg, zmešan s sladkorjem in nastrgano čokolado. Rezine lahko oblijemo tudi po vrhu s čokoladnim ledom.

SIRKOV KOLAČ Z OREHI. V skledi mešamo 10 dkg masla, 10 dkg stolčenega sladkorja in 4 rumenjake 20 minut. Nato pridenemo nastrgane limonove lupine (od polovice limone), 10 dkg pretlačenega sladkega sira, 5 dkg zmleth orehov in 1 dkg ostre moke ter to zmes narahlo primešamo trdemu snegu iz štirih beljakov, vse skupaj pa pripravljeni zmesi. Nato pomažemo posodo za torto ali majhno pekačo s presnim maslom in potresemo z moko, stresemo vanjo vso zmes in pečemo kolač v vroči pečici približno pol ure. Pečeni kolač zvrnemo v skledo, ga potresemo z vanilijevim sladkorjem in takoj postavimo na mizo. K sirovemu kolaču se poda kakršenkoli sadni sok ali pa jabolčna kaša.

ZA DOBRO VOLJO

To je zadnjič, da te moram podučiti, kaj je tvoja dolžnost.

Gost: »Plačam dva brizganca in kozarec, ki sem ga razbil.«

Natakar: »Dva brizganca trideset, in kozarev tristo dinarjev.«

Gost: »Kaj, za navaden kozarec bom moral plačati tristo dinarjev?«

Natakar: »Oprostite, to ni bil navaden kozarec, ker je bil iz nezdrobljivega stekla.«

»Jezik za zobe!« je sigal Feliks. »Ali hočeš okusiti moj meč? Sit boš za vse življenje.«

»Čemu ga nisi rajši sukal takrat, ko so prišli Korošci?« je dejal Štefan. »Gobezdalo širokoustno, ti in tvoj gospod!«

Od jeze in od žalosti nad svojim požganim domom je ves kipel.

Gastaldo je zgrabil za meč, starejši obeh biričev pa je planil naprej, da bi Štefana udaril po ustih. Tedaj je Ljubota pognal konja in hlapca s kolcem udaril po čeljustih, da se mu je ulila kri.

Kakor da je Feliks šele tedaj opazil Ljubota, je spričo njegove orjaške postave pozabil na meč in vprašal: «Kdo pa je ta?«

»Nekdo, ki z njim ni dobro češenj zobati,« je odgovoril Štefan. »Pusti ga v miru!«

»Dobro,« je gastaldo požrl žalitve, zakaj pred Ljuboto ni imel poguma. »Dobro. A ti, glej, da mi daš hčer, ki mi jo dolguješ... Tudi če ti je medtem umrla, ti je ne odpustim.«

»Ljubota,« se je Štefan obrnil do svojega brata. »Brzdaj me, da ga ne ubijem!«

Nato je iznenada osuknil konja, zdirjal nekaj sežnjev po poti nazaj, našel mesto, s katerega je skočil na senožet. Tako se je v ovinku izognil trojici. Ljubota pa je jahal za njim.

Nihče ju ni zasledoval.

6.

Med Štefanom in gastaldom je zopet divjal hud boj. Sovraštvo, ki je zaradi Feliksove odsotnosti nekaj let tlelo pod pepelom, je znova zagorelo. Le da je bilo zdaj globlje, neizprosnejše kot prej.

Štefan in Ljubota sta gradila novo hišo. Vsaka treska, ki je odletela od brun, ki sta jih tesala, je Štefana v srce zabolela: »Ali bi bilo tega, da niso vojaki sramotno čepeli za zidovi? Strahopetci!« In gastaldo je ob slednji priliki vpraševal: »Ali je Štefan, sin Florjana iz Modreje, plačal davek, odračunal desetino in služnosti, ali je opravil roboto?«

Niti enega zrna, niti ene ure mu niso prizanesli. Ko je postavil streho, ki je še ni docela pokril in je kazalo na dež, so ga klicali v roboto. Nosil je kamenje z grofovega travnika. Dež mu je pral hrbet; to ga ni bolelo, bolelo ga je, da so curki lili v njegovo nepokrito hišo.

[illegible] gastaldo, se razkoračil pred njim in ga vprašal: »Kdo je človek, ki je bil zadnjič s teboj?«

»Kaj jaz vem,« je odgovoril Štefan. »Ne poznam ga.«

»Lažeš,« je dejal gastaldo. »Tvoj brat je. Izvedel sem; tudi za njegovo ime vem.«

»Naj bo,« je dejal Štefan. »Kaj morem jaz za to, če imam brata?«

»Ali ne veš, da je prepovedano skrivati ubežnika pod svojo streho?«

»Patrijarhovi gozdovi jih skrivajo še več, a zaradi tega še nihče ni obsodil patrijarha.«

»Brzdaj svoj jezik ali te oplazim z bičem. Brata mi pošlji, da ga izročim.«

»Pojdi ponj,« je dejal Štefan. »Ni otrok, da bi se mi pustil peljati za roko v Tolmin; sam se bo pa tudi znal braniti.«

»Saj tudi pojdem ponj,« je rekel gastaldo. »Hčer mi pa sam pripelji. Kako ji je ime?«

»Živka,« je odgovoril Štefan in stisnil zobe.

»Kako?«

»Živka.«

Gastaldo je odšel, da zbere biriče; Štefan pa tudi ni več ostal na travniku. Tekel je domov.

»Izvohal te je, pes,« je dejal Ljuboti, ki ga je našel na strehi, »in te pride iskat z biriči, z vrvmi in verigami, s sulico in mečem. Če te ne bo mogel uloviti, te bo naluknjal kakor sito, a nato te bo vrgel v temnico med vlažne zidove, da boš poginil.«

»Ne bo me,« je dejal Ljubota in se spustil po strehi na tla.

»Ne bo te,« je pritrdil Štefan. »Branil te bom, pa če mi tudi še enkrat požgejo hišo in mi zaplenijo premoženje.«

»Sam se bom branil,« je ugovarjal Ljubota. »Ne sili v nesrečo zaradi mene. Niti bežal ne bom. Tu jih počakam, na tem pragu, in jim rečem: Po kaj ste prišli? — Jaz sem stokrat bolje izvršil svojo dolžnost kot oni, četudi mi še ni šestdeset let.«

»Čakaj,« je rekel Štefan, »da razmislim.«

Imelo ga je, da bi poslal po Živko in s tem potolažil gastalda. Pa bi se sebi gnusil, če bi temu divjaku dal hčer. Sklenil jo je zatajiti; rekel bo, da ne ve, kje je. Spomnil se je neke samote v težko dostopnem bregu uro hoda daleč, kjer je bil dom enega njegovih daljnih sorodnikov. Pri njem bi se Ljubota lahko skril, če še živi.

»Pred nočjo se vrnem,« je dejal in šel na pot.

Ljubota je prikimal in znova zlezel na streho.

Biriči pa so prišli iz Tolmina, še preden je zašlo sonce in so se sence potegnile iz dolin na vrhove. Prevohali so vas, iztaknili nekaj ljudi in jih vprašali, če poznajo takega in takega človeka. Opisali so Ljuboto.

»Čakajte,« so dejali ljudje, ki so se ovaduštva bolj bali ko hudič križa, »da pomislimo.«

Medtem ko so mislili, je eden izmed njih tekel k Štefanovi hiši in zaklical Ljuboti, ki je čepel na strehi in vezal slamo na late: »Pote so prišli.«

»Naj pridejo bliže,« je ta odgovoril. »Že težko jih čakam.«

Medtem so ljudje mislili, da je Ljubota že moral izvedeti, da ga iščejo in je pobegnil, so se nenadoma spomnili in rekli: »Ah, to je Ljubota! To je tista hiša tam na koncu, ki nima še cele strehe. Če je doma, pa ne vemo.«

In biriči so odšli.

Ko so prišli do Štefanove hiše, se Ljubota ni zmenil zanje, roke so mu mrzlično delale. Videli pa so, da ima poleg sebe velik drog in še kol po vrhu in da je močan ko Samson, njegove oči niso obetale dobrega.

»Ljubota, grof te kliče v Tolmin,« so mu rekli. »Mi ti bomo za spremstvo.«

Ljubota je prenehal z delom in se oziral, kakor da prav ne ve, odkod prihajajo ti glasovi. Delal se je, kakor da nikogar ne vidi in ker se nihče več ni oglasil, je delal dalje.

»Glejte ga!« so dejali biriči. »Ali se dela gluhega, ali je v resnici gluh? Pridi doli! Grof te čaka. Pripravil ti je sobico v stolpu, podgane za druščino, gnilo vodo in plesnive skorje.«

Ljubota je zopet prisluhnil, nato je zgrabil nov šop slame in jo privezal na late.

»Stopi s strehe!« so vpili biriči. »Ali ne slišiš? Pridi s strehe, sicer te zbijemo z nje!«

Ljubota se ni zmenil za klice. Eden izmed biričev je lezel po lestvi na streho, drugi je vrgel kamen vanj.

Tedaj je Ljubota zavpil in zgrabil za gorjačo. Birič, ki je plezal k njemu, je zdrknil na tla, drugi so odstopili. Ljubota pa se je dvignil in grozeč stal na vrhu slemena.

Bilo je nekaj hipov molka. Ljudje so od daleč gledali, Štefanova žena je s krikom tekla po vasi in klicala moža.

»Biriči!« je Ljubota začel izzivati v svoji jezi. »Ali ste že videli teči svojo kri, jaz sem svojo že videl cureti. Za doža je tekla, za beneškega leva je lila v curkih ob grški obali, ko ste se vi valjali na slami in smrčali. Pridite! Ali se me mar bojite? Jutri vas poiščem v Tolminu in vam pretipljem žilo, strahopetci, babe, hlačnice mahadrave! Pridite!«

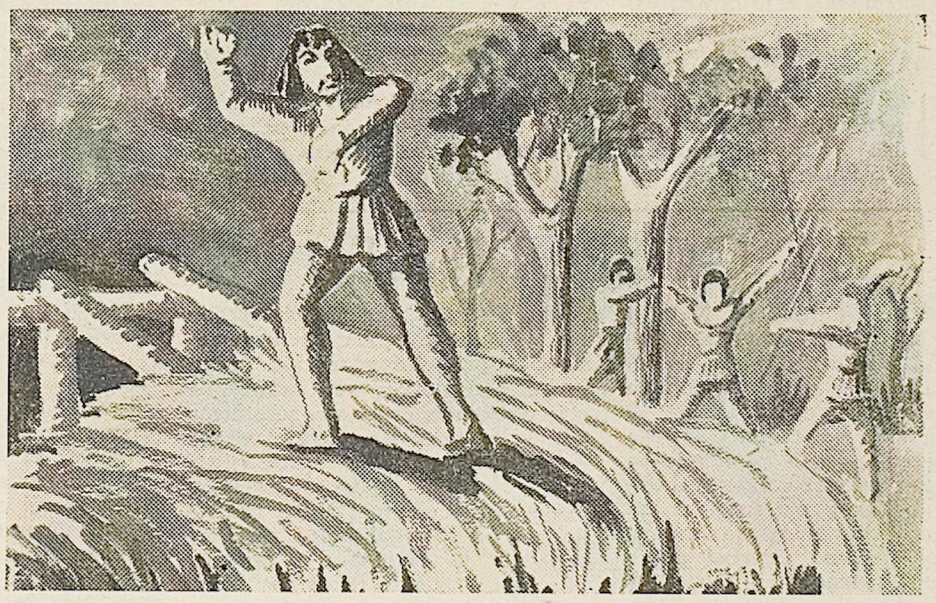

In je vihtel svojo žrd, ki je žvižgala po zraku.

Biriči so začeli oblegati hišo. Kamenje je letelo na Ljubota, a on ga je z rokami lovil in ga jim vračal. Polena so mu frčala mimo ušes, a on jih je s krohotom pozdravljal.

»To so muhe, to so komarji, ljubčki moji! Pridite bliže, sicer pojdem sam v Tolmin, našeškam vašega grofa in mu porečem: To za tvoje zanikrne biriče, ki so junaški le pri vinu in pri ženskah, vsi skupaj pa ne zmorejo enega junaka.«

Take besede so biriče jarile, da so pihali kot gadje in gledali kot risi. Blizu pa si niso upali, njihove mahedrave brgeše so se jim tresle in bili so vsi zmešani, kakor da ne vedo, kaj naj počnejo.

»Ali res mislite,« je krohotaje vpil Ljubota, »da bom sam sebe zvezal v tej toči kamnov, polen in kletvic in se izročil vašim tresočim se krempljem, ki iz strahu že neke vrste smrad širite okoli sebe? Čujte, bodite tako dobri in pojdite svojo pot, da me ne bo sram za vas, zakaj jaz vem, kaj je junaštvo in me že dolgo mika, da bi se spoprijel s pravimi junaki, ne pa z milimi Jerami, cmerami in zajci.«

Biriči so planili k strehi, nekateri so plezali nanjo, drugi so se pripravljali, da jo zažgejo.

»Zgorel boš,« so vpili.

»Ne boste me cvrli,« je vpil Ljubota. »Ne zaradi mene, zaradi strehe, ki ni moja, temveč mojega brata. Poberite se!«